

Odgoj u suvremenoj obitelji: analiza roditeljskih uloga

Jukić, Katarina

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:885642>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-20**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru
Odjel za pedagogiju
Sveučilišni diplomski studij
Pedagogija

Katarina Jukić

**Odgoj u suvremenoj obitelji: analiza roditeljskih
uloga**

Diplomski rad

Zadar, 2024.

Sveučilište u Zadru
Odjel za pedagogiju
Sveučilišni diplomski studij
Pedagogija

Odgoj u suvremenoj obitelji: analiza roditeljskih uloga

Diplomski rad

Student/ica:

Katarina Jukić

Mentor/ica:

prof. dr. sc. Rozana Petani

Zadar, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Katarina Jukić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Odgoj u suvremenoj obitelji: analiza roditeljskih uloga** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 26. rujna 2024.

Zahvaljujem svojim bližnjima na podršci i razumijevanju tijekom studiranja.

Također, zahvaljujem svojoj mentorici prof. dr. sc. Rozani Petani na vođenju tijekom pisanja diplomskog rada.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Obitelj u suvremenom kontekstu	2
2.1 <i>Promjene koje uvjetuju strukturu suvremene obitelji</i>	2
2.2 <i>Obilježja suvremene obitelji</i>	3
3. (Su)roditeljstvo u suvremenom kontekstu	5
3.1 <i>Obilježja suvremenog roditeljskog odgoja</i>	8
4. Definiranje uloga: očinstvo i majčinstvo	10
4.1 <i>Tranzicija očinstva</i>	11
4.1.1. <i>Očinstvo u tradicionalnom obliku</i>	12
4.1.2 <i>Očinstvo u suvremenom roditeljstvu – novo očinstvo</i>	12
4.1.2.1. <i>Dimenzije uključenosti oca u odgoj</i>	14
4.2 <i>Majčinstvo</i>	17
4.2.1 <i>Shvaćanje majčinstva nekad i danas</i>	17
4.2.2 <i>“Majčino čuvanje vrata“ (gatekeeping)</i>	19
5. Metodologija istraživanja	21
5.1 <i>Predmet istraživanja</i>	21
5.2 <i>Cilj istraživanja</i>	21
5.3 <i>Zadaci istraživanja</i>	21
5.4 <i>Metoda i instrument istraživanja</i>	21
5.5 <i>Uzorak istraživanja</i>	22
5.6 <i>Tijek istraživanja</i>	23
6. Analiza i interpretacija rezultata	24
6.1 <i>Roditeljske odgojne prakse</i>	24
6.2 <i>Subjektivni doživljaj uloge roditelja</i>	31
6.3 <i>Načini ostvarivanja suradnje između majke i oca</i>	45
6.4 <i>Prema promijenjenoj ulozi oca</i>	51
7. Zaključak	55
8. Literatura	57
9. Prilozi	63
<i>Prilog 1. Suglasnost za sudjelovanje u istraživanju</i>	63
<i>Prilog 2. Protokol intervjua</i>	64
10. Sažetak	65
11. Summary	66

1. Uvod

Svijet se neprestano suočava s promjenama koje se odražavaju na različite životne aspekte. Obitelj kao temeljna društvena zajednica povezana je sa svojim okruženjem, odnosno u stalnom su "dodiru". To dovodi do toga da se struktura obitelji mijenja ovisno o promjenama i stanju u društvu (Maleš, Kušević, 2011). Razne društvene, političke i ekonomske promjene, osobito one potaknute feminističkim pokretima, dovele su, između ostalog, do izmijenjene slike obiteljskog života i uloga unutar nje. Suvremenu obitelj ponajviše karakterizira promijenjena uloga oca, odnosno sve je zastupljenija egalitarna etika koja se odnosi na uvjerenje da su očevi i majke jednako odgovorni za brigu oko svoje djece (Pernar, 2010). Shodno tome, sve je izraženija koncepcija suroditeljstva koju obilježava zajednički dogovor i suradnja roditelja oko odgoja djeteta (Mlinarević, 2022). Zapravo, suvremeno roditeljstvo se shvaća kao ravnopravno roditeljsko partnerstvo (Deutsch, 2001).

Slijedom navedenog, a kako bi drugačija i nova slika obitelji bila jasnija, ovaj rad ima namjeru prikazati obitelj u suvremenom kontekstu s naglaskom na analizu roditeljskih uloga. Naime, cilj ovog rada je opisati i razumjeti ulogu oca i majke u suvremenoj obitelji, odnosno ispitati načine kako majke i očevi obavljaju svoju ulogu roditelja i identificirati njihove percepcije očinstva i majčinstva. Uz to, konačan cilj je kroz navedeno prepoznati i objasniti koncept suroditeljstva koji se ostvaruje kroz međusobnu podršku i suradnju te koncept novog očinstva. Za potrebe ovog istraživanja provedeno je 13 intervjua, od toga osam intervjua s majkama i pet intervjua s očevima koji nisu iz istog braka te koji imaju jedno ili više djece.

Početak rada usmjerit će se na teorijski prikaz i objašnjenja obilježja suvremene obitelji, odnosno roditeljstva i odgoja uz promjene koje su dovele do drugačijeg shvaćanja obitelji u suvremenom dobu s naglaskom na koncept suroditeljstva. Zatim će se definirati uloge roditelja, odnosno objasniti će se obilježja majčinstva i očinstva. Slijedom toga, u radu će se prikazati tranzicija očinstva s ciljem objašnjavanja koncepta novog očinstva. Nadalje, rezultati istraživanja bit će prikazani prema istraživačkim zadacima uz određene podteme, odnosno prikazat će se i interpretirati podaci vezani za roditeljske prakse, doživljaj roditeljstva, načine ostvarivanja suradnje i podrške među supružnicima te promijenjenu ulogu oca. Tako će navedeni teorijski elementi i istraživački zadaci činiti strukturu rada koja će biti popraćena proučenom literaturom uz izvođenje zaključaka.

2. Obitelj u suvremenom kontekstu

Shvaćanje obitelji može biti različito ovisno o povijesnom i društvenom kontekstu. U ovom radu razmatra se obitelj s obzirom na suvremeni kontekst i njegova obilježja. Suvremeno društvo karakterizira solidarnost, tolerancija i uvažavanje različitosti (Golombok, 2000). U skladu s navedenim obilježjima suvremeno doba donosi nove i drugačije spoznaje o djetetovu razvoju i odgojnim trendovima. S obzirom na to, u suvremenom kontekstu dijete se doživljava kao aktivno i kreativno biće (Jurčević Lozančić, Kunert, 2015).

Kada je riječ o definiranju obitelji, važno je napomenuti da ne postoji jedna definicija već više različitih koje opisuju obitelj ovisno o gledištu, stoga slijede definicije koje najbolje opisuju obitelj u suvremenom kontekstu. Dakle, obitelj je zajednica unutar koje dijete uči i razvija svoja znanja, vještine i sposobnosti kroz vlastito iskustvo i interakciju s članovima obitelji. Neizostavno je reći da je obitelj mjesto gdje se događa prva socijalizacija, proces koji omogućava djetetu da se razvije u samostalnu osobu pri čemu roditelji imaju značajnu ulogu u vođenju tog procesa kao procesa odgoja i razvoja (Jurčević Lozančić, Kunert, 2015). Nadalje, obitelj se definira kao prva odgojna zajednica roditelja i djece unutar koje se odvijaju procesi interakcije uz stalnu emocionalnu povezanost, potporu djetetu u učenju i razvoju, preuzimanju društvenih uloga, razvoju osjećaja odgovornosti prema sebi, drugima i okruženju (Nenadić - Bilan, 2014).

Naposljetku, obitelj ima najvažniju ulogu u odgoju i cjelokupnom rastu i razvoju djeteta. Drugim riječima, obitelj je najvažnija društvena zajednica jer je ona mjesto gdje se događaju prvi koraci, prva iskustva, socijalni kontakti, izgradnja vrijednosti i stavova. Zapravo ona čini jednu temeljnu društvenu zajednicu u kojoj se ostvaraju procesi socijalizacije i odgoja (Mlinarević, 2022).

2.1 Promjene koje uvjetuju strukturu suvremene obitelji

Razne društvene, demografske i ekonomske promjene ocrtavaju se na obiteljski život, njezinu strukturu i identitet. S tim u vezi obitelj nije izolirana zajednica već je u stalnom dodiru s okruženjem (Juul, 2003). Tako u sklopu promjena obiteljska zajednica doživljava transformaciju, odnosno izmijenjene uloge članova, funkcije i zadatke. Neke od značajnih promjena su izmjena tradicionalnih uvjerenja, ravnopravnost između žena i muškaraca te drugačije spoznaje o djetetu (Jurčević Lozančić, 2011). Uz to, emancipacija žena u poslovnoj sferi, povećana kulturna osjetljivost te povećana uključenost očeva promjene su koje se odjeknule u 20. st., a imaju utjecaj na društveni kontekst u kojem se događa rast i razvoj djeteta.

Navedeni trendovi dovode do promjena unutar obitelji, a posebno je promijenjena uloga oca (Cabrera i sur., 2000). Važno je naglasiti da društvene promjene uzrokovane emancipacijom žena i tehnološkim napretkom nisu opasnost za majčinstvo ili očinstvo. Dapače, pokazalo se kako žene nisu i ne bi trebale imati status “stroja za rađanje“, a muškarac “stroja za reprodukciju“ te da djeca nisu “genetički klonovi roditelja“ (Volarević, 2017).

U ovom kontekstu važno je istaknuti da u posljednjih nekoliko desetljeća liberalizam postaje dominantna vrijednost u društvu koja omogućuje jačanje individualizama i povećanu mogućnost slobode izbora. Samim time mijenja se struktura obitelji, odgoj i uloge njezinih članova (Wilk, 2003 navedeno u Maleš, 2012). Odnosno, nove spoznaje o djetetu, procesi demokratizacije i individualizacije utjecali su na drugačije shvaćanje djeteta, odgoja i njegovih postupaka (Laklija, Dobrotić, 2009). Tako se dijete u tradicionalnom društvu shvaćalo kao objekt odgoja, dok ga se u suvremenom društvu gleda kao aktivnog subjekta (Pintar, 2018). Odnosno, dijete u suvremenom društvu postaje subjekt koji ima svoja prava. Roditelji imaju odgovornost nad djetetom i svako kršenje djetetovih prava donosi određene sankcije. Kada je riječ o promijenjenoj ulozi roditelja, ponajprije se misli na sve veću uključenost očeva u odgoj djece i kućanstvo, dok se majke počinju skrbiti oko materijalnog stanja (Laklija, Dobrotić, 2009).

Tradicionalni oblik obitelji obično se smatra stabilnom jedinicom koju čini bračni par s djecom, međutim društvene promjene dovele su do toga da obitelj prestaje postojati u samo jednom obliku (Mlinarević, 2022). Dakle, obiteljska struktura mijenja se tijekom vremena s obzirom na društvene promjene. Tako nastaju različiti oblici obitelji ovisno o odnosu roditelja i djece (npr. obitelj s biološkom ili posvojenom djecom), bračnom statusu (jednoroditeljske i dvoroditeljske obitelji), seksualnoj orijentaciji roditelja (homoseksualni, heteroseksualni parovi) (Wise, 2003). Društvene promjene uvjetuju strukturu obitelji što dovodi do toga da se obitelj danas susreće s brojnim izazovima pri čemu je važna i potrebna potpora okruženja te suradnja roditelja i stručnjaka kako bi se ojačale kompetencije roditelja u ovakvim okolnostima (Mlinarević, 2022).

2.2 Obilježja suvremene obitelji

Razne društvene, socijalne i ekonomske promjene utjecale su i na obilježja suvremene obitelji uzrokujući drugačiju sliku djeteta i odgojnih postupaka. Uz to, u suvremenom društvu dominira individualizam koji utječe na izmijenjenu uloga članova obitelji što potom dovodi do promjena u obiteljskim oblicima i interpersonalnim odnosima (Mlinarević, 2022). Dakle, suvremeni kontekst donosi promijenjenu strukturu obitelji. Tako se jedan aspekt promjena tiče odnosa

roditelji – dijete. Naime, dijete postaje ravnopravan član obitelji koji ima pravo na vlastito mišljenje. Obitelj mu pruža obrazac pravila ponašanja, zadovoljenje temeljnih potreba te osjećaj uspjeha (Jurčević Lozančić, 2011).

Karakteristike suvremene obitelji su osjećaj ljubavi, zajedničko roditeljstvo te autonomija svih članova ove zajednice (Jurčević Lozančić, 2011). Uz navedeno, ravnopravnost, odnosno “ravnopravno dostojanstvo“, navodi se kao jedno o njenih glavnih obilježja. Ravnopravnost u ovom kontekstu odnosi se na dva aspekta. Prije svega na društvenu, gospodarsku i političku ravnopravnost između muškarca i žene, a potom na podjelu odgovornosti između muškarca i žene u smislu da muškarci trebaju ravnopravno sudjelovati u vođenju doma i odgoju djeteta sa ženom. Zajedničko odgajanje dovodi do ravnopravnog roditeljstva, odnosno jednake raspodjele majke i oca u obvezama oko djeteta (Juul, 1996 navedeno u Ljubetić, 2011). Dijeljenje roditeljske odgovornosti izuzetno je važno kako ne bi došlo do sukoba obiteljske i poslovne uloge jer međusobna podrška supružnika utječe na uspješno rješavanje sukoba i manje stresa unutar obitelji. U suprotnom, izostanak podrške i neuravnoteženost između obiteljskih i poslovnih obveza negativno utječe na kvalitetu obiteljskog i bračnog života te na kvalitetu odgoja (Jurčević Lozančić, 2011).

Što se tiče ostalih obilježja suvremene obitelji, Golombok (2000) ističe razumijevanje i fleksibilnost, komunikaciju, poticanje samostalnosti i individualni razvoj te poticanje etičkih i moralnih odrednica. Osim navedenog suvremenu obitelj obilježava manji broj članova te se pozornost pridaje djetetovim potrebama i njegovom obrazovanju te obiteljskim odnosima koje karakterizira međusobno povjerenje i razumijevanje. Uz to, suvremenu obitelj karakterizira jačanje osobnih interesa, odnosno muškarci i žene teže uspjehu u karijeri i osiguravanju što boljeg materijalnog stanja. No, ova težnja često dovodi do jaza i borbe između poslovnih i obiteljskih obveza, zadovoljavanja osobnih i obiteljskih interesa, želje za uspjehom u karijeri do želje za kvalitetnim odgojem (Pašalić – Kreso, 2004 navedeno u Maleš, 2012). I strukturna raznolikost jedno je od obilježja suvremene obitelji, primjerice samohrane obitelji, baka/djed u obitelji. Tako obitelj u Hrvatskoj doživljava strukturalnu transformaciju, poput porasta obitelji s jednim roditeljem, smanjen broj sklopljenih brakova, smanjena stopa fertiliteta. Moguće je pretpostaviti kako će se obiteljska struktura izmjenjivati poprimajući nove oblike shodno poboljšanju društvenih i gospodarskih prilika u Hrvatskoj (Ljubetić, 2007).

3. (Su)roditeljstvo u suvremenom kontekstu

Roditelji su nalaze pred novim, drugačijim zahtjevima i očekivanjima koja su nametnuta društvenim promjenama. Štoviše, na roditeljstvo i njegova obilježja utječe društveni kontekst (Maleš, Kušević, 2011), tako se u suvremenom kontekstu roditeljima često prezentiraju i spominju prava djeteta i upute kako se na dijete treba gledati kao na osobu koja ima svoje ideje, potrebe i želje. Zapravo od roditelja se očekuje da imaju razumijevanje za svoje dijete, da pokažu ravnopravnost u odnosu sa svojim djetetom te da uvažavaju njegovo sudjelovanje u donošenju odluka (Buljan Flander, Ćorić Špoljar, 2021). Štoviše, roditelji su nositelji socijalizacijske i odgojne funkcije obitelji čime se od njih traži prilagođavanje potrebama i zahtjevima koje iziskuje suvremeno roditeljstvo (Petani, 2010).

Slijedom navedenog, roditeljstvo se shvaća kao proces, uloga i odnos koji doživljava neprestane promjene te je u stalnom kontaktu s društvenim i povijesnim kontekstom (Ljubetić, 2007). Štoviše, roditeljstvo je složen pojam koji podrazumijeva nekoliko dimenzija: doživljaj roditeljstva, roditeljsku skrb i brigu za dijete te roditeljsko ponašanje koje se odnosi na postupke i aktivnosti roditelja tijekom roditeljstva (Obradović, Čudina - Obradović, 2006). Doživljaj roditeljstva odnosi se na procjenu roditelja koliko je uspješan i sposoban u svojoj ulozi, zapravo odnosi se na samoprocjenu vještina, znanja, samopoštovanja i procjenu roditelja o njegovu nadzoru nad odgojem. Značajke koje čine doživljaj roditeljstva su prihvaćanje uloge roditelja, donošenje odluka za djecu, postavljanje odgojnih ciljeva i osjećaj vlastite vrijednosti zbog truda, uspjeha djeteta i emocionalne povezanosti (Obradović, Čudina - Obradović, 2003). Naime, promijenjena uloga roditelja nametnula je zabrinutost roditeljima kako da ostvare uspjeh u svojoj ulozi (Nelson, 2010 navedeno u Macuka i sur., 2023). Stoga je važno procijeniti svoje roditeljske kompetencije i vještine te osjećaj pravodobnog kontroliranja procesa odgajanja. Subjektivni osjećaj roditelja o njegovoj sposobnosti u uspješnosti se održava na njegovo ponašanje te na kvalitetu odnosa s djetetom. Važno je naglasiti kako pritisak koji stvaraju društvena očekivanja i norme također utječe na doživljaj roditeljstva (Macuka i sur., 2023). Uz to, kako roditelj doživljava svoju ulogu ovisi o dobi i spolu djeteta i roditelja, o kvaliteti bračnog odnosa te o društvenom kontekstu (Lacković - Grgin, 2011). Nadalje, postoje tri dimenzije prema kojima se određuju suvremeni tipovi roditeljstva i ponašanja prema djeci: vrijednosti i ciljevi roditelja, roditeljski odgojni stil koji se odnosi na ozračje gdje se odvija međudjelovanje roditelj – dijete te postupci roditelja. Dakle, ciljevi i vrijednosti čine temelj svih odgojnih postupaka, a odnose se na željene razvojne rezultate. Uz to, ciljevi i vrijednosti roditelja određuju roditeljski odgojni stil te djeluju na roditeljske postupke vezane uz djetetove

potrebe. Prema tome, roditeljski odgojni stil može se definirati kao kontekst unutar kojeg dijete gleda, shvaća i prihvaća postupke roditelja (Obradović, Čudina - Obradović, 2003). Važno je naglasiti kako na izgradnju uloge roditelja utječe iskustvo i vrijednosti koje su usvojene iz obitelji prethodne generacije. Osim toga na roditeljsku ulogu utječe i kulturni kontekst unutar koje obitelj obitava (Mlinarević, 2022).

Suvremeno doba donosi razne izazove i zahtjeve s kojima se roditelji moraju suočiti u svojoj ulozi. Tako se danas govori o suvremenom roditeljstvu i pedagoškim kompetencijama roditelja. Naime, zbog naglih promjena roditelji se nalaze u novim okolnostima u kojima se javlja potreba za jačanjem kompetencija, odnosno pedagoškim obrazovanjem roditelja (Jurčević Lozančić, Kunert, 2015). Roditeljske kompetencije mogu se definirati kao mogućnost iskorištavanja osobnih poticaja i poticaja iz okoline te ostvarenje uspješnih rezultata razvoja (Katz i McClellan, 1999 navedeno u Ljubetić, 2007). Zapravo, kompetentan roditelj doživljava sebe kao osobu koja ima nadzor nad roditeljstvom i nad odnosom sa svojim djetetom te se osjeća zadovoljno u ulozi roditelja. Kompetentan roditelj roditeljstvo shvaća kao izazov koji odgovorno prihvaća jer ima potrebne vještine i znanja (Milanović i sur., 2000 navedeno u Ljubetić, 2011). Od važnosti je da roditelj teži usavršavanju, odnosno da ima želju usvajati nova znanja i nadopunjavati postojeća. U suprotnom, kod roditelja koji ne obraćaju pozornost na usavršavanje svoje roditeljske uloge dolazi do nesigurnosti, neznanja i manjka zadovoljstva odnosom s djetetom što u konačnici može rezultirati shvaćanjem roditeljstva kao tereta (Ljubetić, 2007). Uz navedeno, u kompetentnost roditeljstva ulazi empatija kao važna osobina koja podrazumijeva razumijevanje djeteta sa svim njegovima osjećajima, potrebama i pravima (Jurčević Lozančić, Kunert, 2015).

Nadalje, zahtjevi i izazovi suvremenog konteksta dovode do potrebe za sve većom odgovornošću roditelja. Samim time, uloga roditelja postaje sve zahtjevnija zbog raznih pritisaka, npr. od poslodavca, drugih članova obitelji te zbog vlastitih očekivanja i ciljeva. Odgovornost roditelja očrtava se kroz poštivanje djetetova dostojanstva u skladu s vrijednostima i potrebama suvremenog doba te uz jačanje kompetencija (Mlinarević, 2022). Kao važne odgovornosti roditeljstva navodi se zadovoljenje tjelesnih potreba djeteta, pružanje sigurnosti, emocionalne topline, osiguravanje uvjeta za učenje, postavljanje granica i usmjeravanje. Kako bi navedeno bilo moguće, roditelji bi trebali biti autentični u svojoj ulozi i usmjeriti se na svoje dijete, moraju biti osjetljivi na djetetove potrebe i signale, vremenski dobro organizirani te emocionalno otvoreni prema djetetu, odnosno da znaju i mogu pružiti osjećaj topline, nježnosti, prihvaćanja i sl. (Lalière i sur., 2005 navedeno u Pećnik i sur., 2011).

Također, roditeljska prisutnost uvelike je značajna komponenta roditeljstva koja podrazumijeva shvaćanje djeteta, njegovih osjećaja i želju da imaju sigurno utočište, odnosno roditeljstvo (Jurčević Lozančić, Kunert, 2015). Potom, komunikacija je jedan od ključnih elemenata roditeljstva. Naime, ona je proces uzajamnog djelovanja te ako je otvorena i iskrena, dijete će slobodnije izraziti svoje osjećaje te će moći razviti osjećaj povjerenja. U suprotnom, ako je komunikacija jednosmjerna, neiskrena i bez emocija, dijete će se povući i neće moći uspostaviti povjerenje (Giddens, Birdsall, 2007 navedeno u Mlinarević, 2022).

Prema svemu navedenom možemo reći da suvremeno društvo donosi novi oblik roditeljstva, odnosno suroditeljstvo. Suroditeljstvo (*eng. coparenting*) označava interpersonalni odnos suradnje i usklađivanja roditelja kako bi ispunili svoju ulogu roditelja. Glavni akteri suroditeljstva su majka i otac djeteta, no njihovu ulogu mogu zamijeniti i drugi članovi obitelji (npr. baka, djed) ili neke bliske osobe (npr. očuh, pomajka) (McHale i Irace, 2011 navedeno u Pećnik i Klarić, 2020). Uglavnom, koncept suroditeljstva podrazumijeva roditelje koji žive zajedno ili odvojeno, koji su odgovorni te su usmjereni na djelatnosti povezane oko brige za dijete i njegov odgoj (Pećnik, Klarić, 2020). Suroditeljstvo obilježavaju četiri elementa: dogovaranje roditelja oko brige za dijete, raspodjela poslova vezanih uz dijete, pružanje podrške ili sputavanje drugog roditelja u ispunjavanju uloge suroditelja te zajednička obiteljska interakcija. Naime, dogovor roditelja oko načina odgajanja djeteta povezan je sa stupnjem u kojem se roditelji slažu oko idućih elemenata: moralnih vrijednosti, obrazovnog standarda, sigurnosti i potreba djeteta (Feinberg, 2003). Drugi aspekt suroditeljstva tiče se raspodjele zadataka i odgovornosti roditelja oko kućanskih poslova te brige za dijete (financijska, zdravstvena pitanja). Idući aspekt tiče se podržavanja ili potkopavanja roditelja u obavljanju uloge roditelja. Tako će neki podržati i cijeniti jedno drugo u ispunjavanju uloge roditelja, dok će se drugi međusobno kritizirati i omalovažavati. Nepodržavanje u suroditeljstvu je učestalo, no ako su sukobi neprijateljski nastrojeni i kritični onda suroditeljstvo može biti narušeno (Belsky i sur., 1995). Zatim, četvrti aspekt suroditeljstva odnosi se na upravljanje obiteljskim interakcijama. U ovom kontekstu razmatraju se tri značajke: kvalitetna i kontrolirana komunikacija među roditeljima, postavljanje granica između roditelja i drugih članova obitelji, odnosno isključivanje ili uključivanje ostalih članova u/iz odnosa roditelja te dostupnost, tj. doprinos roditelja u interakcijama unutar obitelji (Feinberg, 2003).

Slijedom navedenog, suroditeljstvo može poslužiti kao učinkovit alat za utjecaj na odnos partnera i na njihove roditeljske prakse. Zapravo, poduzimanje akcije u roditeljstvu od strane svakog roditelja može dovesti do pojačanog zadovoljstva u braku i praksama majki i očeva

(Morrill Ippolito i sur., 2010). Roditelji koji njeguju ravnopravnost odbacuju tradicionalna stajališta, stereotype vezane za majčinstvo i očinstvo te rodnu podjelu uloga vezanu za rad. Ovaj tip roditelja zajedno donosi odluke o dužnostima i poslovima u kućanstvu, oko odgoja prema načelu ekonomičnosti, vremenske mogućnosti i pravodobne raspodjele napora, a ne prema načelu muških/očevih i ženskih/majčinih dužnosti. Također, ovi roditelji svoj odnos temelje na dogovoru (Obradović, Čudina - Obradović, 2003).

Naposljetku, važno je naglasiti da suvremeno roditeljstvo ne odbacuje sve postupke i ideje koje je prakticiralo tradicionalno roditeljstvo. Tako se vođenje, odgovornost, briga i poučavanje njeguju i u suvremenom roditeljstvu, no suvremeno roditeljstvo na to dodaje dimenzije koje su prethodno bile zanemarene poput ljubavi, sigurnosti, brižnog ponašanja roditelja, ohrabrivanja djeteta te uvažavanja djeteta kao člana obitelji (Buljan Flander, Ćorić Špoljar, 2021). Može se reći da su roditelji u suvremenom kontekstu angažiraniji za djetetov razvoj, iskazuju više brige te se više obrazuju i preispituju o roditeljstvu (Macuka i sur., 2023). Kako je navedeno, suvremeno društvo donosi razne promjene, zbog toga je zadatak društva da pruži podršku obitelji u novonastalim okolnostima. Dakako, na roditeljima je da preuzmu odgovornost za odgoj svojeg djeteta, ali isto tako i država treba pružiti potporu roditeljima u obavljanju ove uloge, tj. mora osigurati uvjete za kvalitetno roditeljstvo (Maleš, 2012).

3.1 Obilježja suvremenog roditeljskog odgoja

Suvremeni kontekst pridonosi novom shvaćanju djeteta, a time i odgoja. Naime, dijete se definira kao subjekt odgoja, kao član obitelji koji ima prava (Rabotega - Šarić i sur., 2003). Štoviše, suvremeni odgoj suočava se s raznim izazovima i zahtjevima. Od roditelja se traži vrijeme, odricanje, razumijevanje djeteta, ali i razvoj vještina i znanja (Maleš, 2012). Odgoj se opisuje kao organizirana i namjerna djelatnost koja je u uzajamnom utjecaju s društvom (Jovović, 2017). Odgojem se djetetu pruža sadržaj koji se tiče vrijednosti, osobnih uvjerenja, životnog stila i svjetonazora roditelja (Matulić, 2003 navedeno u Mlinarević, 2022). Odgoj se također opisuje kao proces čiji su nositelji roditelji koji imaju za cilj odgojiti dijete kako bi prihvatilo pravila određenog društva nastojeći se integrirati u zajednicu (Ljubetić, 2007). Uz to, odgoj je kompleksan i dugotrajan proces čiji su voditelji roditelji, a hoće li odgoj biti uspješan ovisi o osobnosti roditelja, o njihovom emocionalnom i psihičkom stanju (Jurčević Lozančić, 2011).

U suvremenom kontekstu njeguje se dimenzija odgovornosti, kritičkog mišljenja i kreativnosti. Kako bi se one ostvarile, roditelji se trebaju odnositi prema djetetu kao aktivnom i sposobnom

biću, a ne ga shvaćati kao pasivni objekt. Ova promjena u shvaćanju djeteta pridonosi i drugačijim odgojnim postupcima. S obzirom na navedeno, tjelesna kazna nije dobrodošla u suvremenoj obitelji jer dijete ima pravo na mišljenje, djelovanje i pravo da ga se sasluša (Maleš, 2012). Štoviše, tjelesnim kažnjavanjem projicira se poruka da je nasilje metoda rješavanja problema (Brazelton, Sparrow, 2005), stoga je tjelesno kažnjavanje postupak koji se izbjegava u ovom kontekstu što dovodi do razvoja pozitivne (samo)discipline, prosocijalnog ponašanja, poštivanja djeteta kao bića s njegovim pravima i potrebama (Maleš, 2012). Osim toga, zbiva se pomak odgoja iz privatne u javnu sferu, odnosno odgoj postaje zadaća i javne politike. Danas u odgoju prevladava razvoj djetetove neovisnosti, dok se nekad težilo pripremi mladih za život u zajednici, razvoju odgovornosti, suradnji i solidarnosti (Raboteg - Šarić i sur., 2003).

Odgoj se realizira kroz djela, a ne kroz riječi. Dijete gleda i uči od roditelja, prema njegovom primjeru usmjerava se k životnim vrijednostima. Vrijednosti i pravila su značajna u ovom kontekstu jer formiraju obrazovanje i razvoj djeteta. Odgoj za vrijednost odnosi se na znanje, ali i na prihvaćanje tih vrijednosti koje će biti vodilje kroz život djeteta. Obitelj u kojoj se njeguje solidarnost, osjetljivost, poštovanje, tolerancija, empatičnost može omogućiti djetetu kvalitetan život. Obiteljsko okruženje u kojem prevladava toplina nastaje zahvaljujući kvalitetnom i zdravom odnosu roditelja i djeteta. Roditelji koji odgajaju kroz zadovoljstvo i toplinu prenose vedrinu na dijete (Jurčević Lozančić, 2011). Stoga se može reći da odnos prema djeci zaista određuje budućnost svijeta (Juul, 2003).

4. Definiranje uloga: očinstvo i majčinstvo

Kako bi položaj majke i oca bio jasniji, u ovom poglavlju definirat će se njihove uloge. Zapravo, objasniti će se njihove uloge koje su bile karakteristične nekad te uloge koje su im pripisane i što se očekuje od njih u suvremenom kontekstu. Prije svega, da navedeno bude jasnije, objasniti će se koncept rodni uloga koji označava društveno i kulturološki dodijeljena ponašanja muškarcima i ženama (Bartley i sur., 1991 navedeno u Bartolac i sur., 2011). Dakle, stavovi o rodni ulogama odnose se na uvjerenja ljudi o primjerenim ulogama i dužnostima muškaraca i žena (Frieze i sur., 2003). U ovom kontekstu, koncept o rodni ulogama pruža obrazac koji omogućava razumijevanje kako društvo doživljava ulogu majke i oca kroz različite vremenske kontekste.

Literatura iz 20. stoljeća uglavnom je bila usmjerena na majčinstvo ističući njezinu važnost i poistovjećenje s roditeljstvom. S tim u vezi, nastale su obiteljske teorije koje oca karakteriziraju kao figuru koja se brine za financijsko stanje obitelji, dok su žene opisane kao glavni akteri za socijalizaciju djeteta. Dapače, očev se doprinos odgoju smatrao beznačajnim pa čak i štetnim, dok je odsustvo majčine skrbi bilo kobno za dijete (Lamb, 2009 navedeno u Maskalan, 2016). Dakle, prema tradicionalnoj podjeli uloga majke su imale aktivnu ulogu oko odgoja i skrbi za dijete te poslova u kućanstvu, dok je otac imao aktivnu ulogu oko osiguravanja financijske stabilnosti obitelji (Trivedi i Bose, 2018). Štoviše, bila je zastupljena stereotipna podjela obiteljskih uloga prema kojoj žena obavlja dužnosti vezane za odgoj, dok je muškarac imao ulogu hranitelja i neupitnog autoriteta (Maleš, 1999).

Uz napredak i razvijanje društvenog pokreta za prava žena usporedno dolazi do prepoznavanja uloge oca u razvoju djeteta. Ovim pokretom jasno je identificiran odnos između rodni i društveni uloga čime dolazi do toga da promjene u jednoj ulozi treba povući promjene i u drugoj. Drugim riječima, ako se želi ostvariti rodna ravnopravnost, nužno je redefinirati ženske rodne uloge, ali i muške. Tako se iz perspektive feminističke teorije smatralo da su žene opterećene javnim i privatnim dužnostima te da nikad neće postići jednaka prava na tržištu rada i u kućanstvu, dok je za mušku populaciju tržište rada bilo njihovo temeljno i jedino područje interesa. Prema tome, ravnopravnost rodni uloga unutar kućanstva i odgoja smatralo se izuzetno poželjnim (Maskalan, 2016). Stoga se u suvremenom kontekstu oca vidi kao aktera koji ima aktivnu ulogu u odgoju djeteta (Pernar, 2010).

4.1 *Tranzicija očinstva*

Patrijarhalni sustav prezentira oca kao temeljnu figuru unutar obitelji, ali i društva. Zapravo, otac je bio jedini autoritet. No, suvremeni kontekst je poljuljao njegovu dominantnu figuru, odnosno dolazi do sukoba moderniteta i tradicije koji je potaknut prije svega znanstvenim i tehnološkim napretkom prema čemu se ocrtavaju promjene u raznim aspektima života pa tako i u obitelji (Volarević, 2017). Dakle, razne društvene promjene odražavaju se na obitelj, mijenjajući njenu strukturu i uloge članova. Tako otac počinje biti uključen u skrb oko djeteta te sudjeluje u vođenju kućanskih aktivnosti što dovodi do njegove pojačane odgovornosti u planiranju odgojnih aktivnosti djeteta (Cabrera i sur., 2000).

Zbog navedenih promjena otac više ne igra ulogu “muške ruke“ u obitelji. Žena je kroz emancipaciju dokazala i pokazala muškom rodu kako može zauzeti i njihove razine društvenih zadaća. Sve navedeno dovodi do nove izmijenjene uloge oca unutar obitelji, dakle otac više nije prisutan u kontekstu autoriteta već postaje aktivan član obitelji. Na ovaj način otac izgrađuje novu sliku sebe koja je značajna za psihički, moralni i fizički razvoj djeteta (Volarević, 2017). Shodno navedenom, očevi u istraživanju Chacin i McBeath (2023) navode da biti ocem doživljavaju kao evoluciju muškosti. Zapravo, prema rezultatima navedenog istraživanja uočljiva je generacijska promjena očinstva. Naime, ispitani očevi su svoje očeve opisali kao pasivne, dok su majke zauzimale aktivnu ulogu u odgoju. Ovi rezultati pokazuju kako se koncept očinstva promijenio i transformirao u posljednjih 20 godina, a karakterizira ga sve veća uključenost oca u odgoj. Tako je očinstvo usmjereno na pružanje sigurnosti, zaštite i discipliniranja unutar obitelji doživjelo tranziciju u očinstvo koje se definira kao egalitarno, odnosno očevi postaju uključeni u odgovornost oko brige za dijete i kućanstvo (Chacin i McBeath, 2023). Zapravo, transformacija oca u ulogu roditelja očituje se kroz dvije dimenzije. Prije svega kroz identitet oca koji se odnosi na skup značenja koji pripisuju svojoj ulozi oca, odnosno slika kako sebe vide kao roditelja, a značenja preuzimaju iz interakcija s drugima, javnih diskursa te modela svojeg oca. Druga dimenzija se tiče odnosa oca i djeteta, a kroz prakse ovog odnosa otac gradi svoj identitet (Stanojević, 2018).

Dakle, od očeva se očekuje da aktivno sudjeluju u odgoju, da imaju znanja o djeci i njihovim potrebama (LaRossa i sur., 1991). Ova očekivanja od oca nametnuta su zbog tri razloga. Prvi se odnosi na to da je danas broj članova u obitelji manji nego prije, stoga roditelji imaju više vremena posvetiti se djetetu i njegovim potrebama. Potom, dolazi do raspodjele unutar kućanstva i odgoja između majke i oca jer su žene uključnije u rad na puno radno vrijeme. Treći razlog uvjetuje društvo, odnosno društvo očekuje da se i otac jednako uključi u odgoj i

dijeli odgovornost oko skrbi za dijete s majkom što dovodi do novog koncepta roditeljstva – egalitarnog roditeljstva (Pernar, 2010). U konačnici, uloga oca doživljava transformaciju, tako se tradicionalna slika oca čija je zadaća bila osigurati materijalnu sigurnost promijenila u sliku suvremenog oca koji je angažiran u odgoj i skrb djeteta (Cvrtnjak, Miljević Riđički, 2015).

4.1.1. Očinstvo u tradicionalnom obliku

U ovom dijelu prikazat će se detaljnije figura, odnosno uloga oca u tradicionalnom kontekstu. Tako se očinstvo u tradicionalnom obliku može sagledati kroz dva modela. Kroz 18. i 19. st. otac je bio moralni autoritet, odnosno bio je dominantan član obitelji, a majka je u potpunosti brinula za djecu. Zatim se kroz 19. st. i u prvoj polovici 20. st. javlja model oca kao hranitelja, odnosno jedina zadaća oca bila je zaraditi kako bi prehranio obitelj, dok majka i dalje ima glavnu ulogu u skrbi oko djece (Pleck, 1987 navedeno u Stanojević, 2018).

Dakle, otac je u tradicionalnom pogledu uglavnom imao sporednu ulogu u odgoju djeteta, odnosno otac je bio isključen iz odgoja i brige za dijete (Kapor - Stanulović, 1985; Reić Ercegovac, 2011). Zapravo, patrijarhalni sustav izgradio je figuru oca kojeg krasi neupitni autoritet kojem se moraju svi pokoravati (Volarević, 2017). Tako se na oca prije gledalo kao uzdržavatelja obitelji koji ima zadaću brinuti se o financijskoj stabilnosti (Cabrera i sur., 2000). Drugim riječima, u obitelji je prevladavao patrijarhat, dakle otac se brinuo o obitelji, o njezinom materijalnom i financijskom stanju, sigurnosti i ugledu, on je bio taj koji je provodio disciplinu unutar obitelji (Cvrtnjak, Miljević Riđički, 2015). Tako tradicionalnog oca krasi osobine emocionalne i fizičke nedostupnosti, autoritarni stil “glava obitelji“ (Carpenter, 2002). Danas bi se ovakvog oca nazvalo hladnim i nedostupnim (Cvrtnjak, Miljević Riđički, 2015).

4.1.2 Očinstvo u suvremenom roditeljstvu – novo očinstvo

Suvremeno doba postavlja drugačija očekivanja u kontekstu obitelji, odnosno roditeljstva. Tako očinstvo u suvremenom društvu karakterizira sve veći angažman oca u kućanskim aktivnostima i u skrbi oko djeteta (Chacin, McBeath, 2023). Većina njih očinstvo uključuje u svoje životne planove. Tako sve veći angažman očeva oko brige za dijete dovodi do novog razumijevanja muškosti, odnosno izmijenjene uloge i identiteta muškarca koje se razlikuje od tradicionalne slike oca (Plantin i sur., 2003; Johansson, 2011).

U suvremenom društvu očevi nastoje biti na istoj razini kao i majke kada je u pitanju odgajanje njihovog djeteta. Angažman u očinstvu doživljavaju kao zadovoljstvo ulogom aktivnog oca čime razvijaju osjećaj pripadnosti obitelji (Chacin, McBeath, 2023). Važno je naglasiti da na ponašanje oca utječu čimbenici: karakteristike ličnosti oca, djeteta (dob, spol, temperament) te

različiti izvori podrške i stresa (posao, brak i sl.) (McBride, Rane, 1998). Kada je riječ o podjeli odgovornosti u roditeljstvu, odnosno o ravnopravnosti, očevi u istraživanju Chacin i McBeath (2023) navode kako se očekuje od roditelja da budu ravnopravno uključeni oko brige za dijete. Izraz “na ravnopravnoj nozi“ u ovom kontekstu dobiva na značaju kroz želju, odnosno očekivanja da otac bude na istoj razini kao i majka te da zajednički brinu o djetetu. Osim navedenog, primijećeno je da očevi imaju želju uvažavati vrijeme i potrebe majke. Na primjer, jedan partner u nekom trenutku brine o djetetu kako bi omogućio drugom partneru vrijeme za sebe, za odlazak s prijateljima i slično. Također, sudionici ovog istraživanja navode pružanje emocionalne i fizičke sigurnosti te značaj uključenosti kao odraz jednakosti u roditeljstvu. Štoviše, očevi su osjećali zadovoljstvo i smisao svoje uključenosti u roditeljstvo.

Suvremeno humanističko shvaćanje ističe očinstvo značajnim dijelom identiteta muškaraca (Abell, Schwartz, 1999). Muškarci se često rjeđe socijaliziraju za ulogu oca nego majke, a razlog leži u rodnoj podjeli uloga (Brayfield, 1995). Ovo dovodi do manje spremnosti muškaraca za ulogu roditelja. Stoga se tek tijekom angažiranosti oca u sve aktivnosti koje obavlja majka ostvaruje u cijelosti identitet oca, njegova kompetentnost i doživljaj roditeljstva. Suvremeno očinstvo se ne odnosi samo na preuzimanje majčinskih praksi već i na promijenjeni odnos oca prema djetetu, dakle izraženiji su osjećaji topline, zabrinutosti, sigurnosti te općenito interes za zdravlje djeteta i njegov školski uspjeh (Obradović, Čudina - Obradović, 2003). Prema većini istraživanja o identitetu oca, očevi koji pridaju važnost svojoj ulozi roditelja ili smatraju status oca središnjim dijelom identiteta, angažiraniji su u aktivnosti svojeg djeteta od očeva koji ne daju toliku važnost ovoj ulozi (Pasley i sur., 2014). Zapravo, očevi aktivnim sudjelovanjem u svim aktivnostima koje su vezane za dijete ostvaruju puni očinski identitet (Petani, 2010).

Dakle, otac u suvremenoj obitelji sve je uključeniiji u život obiteljske zajednice. Tako se njegova uključenost bilježi već od prisutnosti tijekom porođaja. Država također potiče sve veću uključenost oca u odgoj omogućavanjem uzimanja porodiljnog dopusta (URL1). Također, očevi su angažiraniji i oko kućanskih poslova što prije nije bio baš slučaj. Do toga su dovele promjene koje se tiču obitelji i rada. Naime, danas su uglavnom i majka i otac zaposleni, tako dolazi do podjele rada unutar kućanstva kako bi se teret pravodobno raspodijelio i kako bi obitelj mogla opstati u cijelosti (Volarević, 2017).

Prema navedenom, sve veća angažiranost oca rezultira konceptom novog oca. Naime, posljednjih nekoliko desetljeća dolazi do novog modela oca, odnosno pojavljuje se novo

očinstvo. Ovaj model odnosi se na uključivanje oca u sve faze roditeljstva čime dolazi do ravnopravnosti rodnih uloga kada je riječ o roditeljstvu (Pleck, 1987 navedeno u Stanojević, 2018). Drugim riječima, ovaj koncept se odnosi na novopečenu ulogu oca koji je uključen u odgoj svoje djece, pokazuje interes za djecu te sudjeluje u svakodnevnim aktivnostima koje se tiču odgoja djeteta (Golombok, 2000). Uključenost oca u brigu oko djeteta omogućava razvijanje roditeljskih vještina i odgovornosti što mu u konačnici omogućava da bude aktivan roditelj, odnosno suroditelj, a ne samo pomagač ženi. Upravo je razvoj ravnopravne rodne podjele rada omogućen kroz ovu tranziciju očinstva iz statusa "menadžera" u suroditelja (Rehel, 2014). Ovome u prilog idu i podaci koji pokazuju kako su očevi sve uključeni u edukacije i savjetovanja koja su namijenjena budućim očevima i majkama. Također, informacije o roditeljstvu su danas dostupnije što omogućava očevima da se priključe takvim programima kako bi izgradili svoju kompetentnost (Reić Ercegovac, 2011).

4.1.2.1. Dimenzije uključenosti oca u odgoj

Uključenost oca može se objasniti putem modela koji se sastoji od tri dimenzije: interakcije, pristupačnosti i odgovornosti oca. Interakciju otac sa svojim djetetom ostvaruje u raznim aktivnostima poput igranja i hranjenja (Lamb i sur., 1987 navedeno u McBride i Rane, 1998). Također, putem interakcije otac održava odrednice poput osjetljivosti, topline i uključenosti u specifične događaje (Lamb, 1997 navedeno u Cabrera i sur., 2000). Potom, pristupačnost se odnosi na to da otac ne mora biti direktno uključen u interakciju, ali je važno da je prisutan u tom vremenu fizički i psihički. Zatim, treća dimenzija odnosi se na preuzimanje odgovornosti oko brige i za dobrobit djeteta, uključuje dogovor oko brige za dijete, prepoznavanje kada dijete treba ići pedijatru i slično. Osim navedenog, odgovornost se tiče i neizravnih interakcija poput zabrinutosti, planiranja i razmišljanja oko određenih situacija vezanih za dijete (Lamb i sur., 1987 navedeno u McBride i Rane, 1998). Dimenzije uključenost i prisutnost oca pozitivno utječu na psihičko zdravlje te na intelektualni, emocionalni i socijalni razvoj djeteta (Cabrera i sur. 2000).

Kao jedan od značajnih čimbenika koji utječe na angažman oca oko brige za dijete može biti uvjerenje o rodnim ulogama. Tako će očevi koji imaju tradicionalno zastupljene stavove biti manje uključeni u brigu oko djeteta, dok će očevi koji imaju manje rodno strukturirane stavove o roditeljskim ulogama biti aktivnije uključeni u brigu oko djeteta (Hofferth, 2003). Uz to, očevi koji imaju rodno ravnopravne stavove imaju i veću sklonost biti odgovorniji, aktivniji i više prate ponašanje djeteta. Nadalje, na angažiranost oca utječe koliko su njihovi očevi bili uključeni u odgoj. Tako su očevi prethodne generacije koji su bili u uključeni u odgoj doveli

do toga da njihovi sinovi isto tako sudjeluju u odgoju svoje djece, preuzmu odgovornost i pokažu emocionalnu toplinu (Hofferth, 1998 navedeno u Cabrera i sur., 2000). U konačnici važno je naglasiti da o tome hoće li i koliko otac biti uključen u odgoj ovisi o nekoliko čimbenika: obrazovnom statusu, dobi majke i oca, obiteljskoj strukturi, stavovima majke o očinstvu, bračnom odnosu, odnosu otac – dijete, podršci izvan obitelji i slično (Newland i sur., 2008). U sljedećim dijelovima rada prikazat će se i objasniti uključenost oca kroz različite aspekte.

Istraživanje Zvara i sur. (2013) polazi od pretpostavke da je prenatalna uključenost povezana s postnatalnom uključenosti oca. Naime, angažiranost oca tijekom prenatalnog razdoblja povezana je s njegovom motivacijom. Osim navedenog, ova uključenost oca može utjecati na povećanu pažnju oca za potrebe djeteta kada je u pitanju zdravlje te može dovesti do pojačanog osjećaja samopouzdanja (Zvara i sur., 2013). S tim u vezi, na bolju i sigurniju uključenost očeva utječe i uzimanje dopusta. Naime, dopust omogućava očevima da dožive roditeljstvo, odnosno da dožive osjećaj brige. Također, razdoblje uzimanja dopusta i uključenosti u roditeljstvo omogućava očevima da prodube svoje razumijevanje oko brige za dijete te da razviju potrebne vještine za podjelu odgovornosti sa svojom suprugom. Shodno tome, roditelji koji uzmu dopust percipiraju sebe kao suroditelja, odnosno sposobnog roditelja, a ne “pomagača majkama“ (Rehel, 2014).

Što se tiče uključenosti oca u igru, prema nekim istraživanjima dokazano je da su očevi skloniji sudjelovati u igranju s djetetom, dok su majke usredotočene na hranjenje i njegu oko djeteta. Međutim, dodatna istraživanja ukazuju na to da su očevi vješti u svim aktivnostima. Što se tiče stila igranja, očev stil razlikuje se od majčinog. Naime, očevi su taktilno aktivniji, više dodiruju dijete, nose ga, bacaju u vis i slično. Igra djeteta i oca započinje i završava naglo (Kapor - Stanulović, 1985). Uz to, kada je riječ o vizualnom kontaktu s novorođenčadi, očevi znaju činiti više oštih pokreta, dok majke imaju više ritmičnih pokreta te su nježnije (Papalia, Olds, 1992., navedeno u Cvrtnjak, Miljević Riđički, 2015). Tako majke koriste blaže ritmove, dosta djeluju umirujuće na dijete, dok očevi izazivaju uzbuđenje kod djeteta (Brazelton, Sparrow, 2005). Također, majke su aktivnije u verbalnoj interakciji s djetetom (Cvrtnjak, Miljević Riđički, 2015).

Uključenost oca u roditeljstvo dovodi i do određenih izazova. Naime, rezultati istraživanja Johansson i sur. (2016) pokazuju da je nova uloga u roditeljstvu bila teška za očeve jer je to bila nova situacija za njih. Očevi su osjećali tjeskobu i strah oko fizičkih, moralnih pitanja te krivog

postupanja u roditeljstvu. Uz to, očevi su bili zbunjeni oko toga kako brinuti za dijete pa je tako kod plakanja djeteta bilo nejasno što trebaju činiti te su neki plač doživjeli stresnim i zabrinjavajućim. Kao jedna od teškoća u roditeljstvu koja se javlja kod novopečenih roditelja, ali i onih iskusnih je briga oko fizičkog i psihičkog zdravlja djeteta. Većina očeva je navela želju da omoguće sigurnost djetetu, da pruže djetetu potrebne vještine, da razviju pozitivne osobine poput strpljenja i poštenja te pristojnog ponašanja. Također, očevi su se susreli s još jednom teškoćom, a to je briga zbog ograničenog vremena za svoje interese, interese partnera i djeteta, vrijeme za prijatelje i slično. Očevi doživljavaju osjećaj pritiska i stresa zbog zahtjevnosti posla, obitelji i drugih društvenih obveza. Očevi su zabrinuti oko teškoća koje nosi uloga oca te osjećaju veliku odgovornost u obavljanju ove uloge, no borba u očinstvo ocrtava se na to kako što bolje obaviti ovu ulogu te kako osigurati vrijeme za sebe i za druge odnose (Johansson i sur., 2016). Također, istraživanje Chacin i McBeath (2023) donosi podatke o borbi unutar očinstva. Tako neki očevi osjećaju frustraciju koja nastaje prilikom neočekivanih situacija. Također, neki očevi osjećaju kontrast emocija, tako s jedne strane doživljavaju očinstvo kao jednu predivnu stvar, dok ga s druge strane opisuju kao jedno od stresnijih događaja. Chacin i McBeath (2023) opisuju nepriznavanje uloge očinstva kao jedan od izazova u očinstvu. Očevi su tako naveli situacije u kojima njihova uloga nije bila priznata od strane društva, majke i djeteta. Tako neki navode kako osjećaju razlike u roditeljstvu, odnosno kao da nekad trebaju zadobiti ljubav od svog djeteta. Naime, majke kao da imaju već prirodno razvijenu vezu s djetetom, dok očevi stalno trebaju razvijati tu vezu. U ovom slučaju događa se borba oca da zadobije ljubav djeteta, odnosno da jača povezanost s njime. Idući slučaj opisuje kako dijete traži mamu za emocionalnu podršku što oca zna zbuniti i frustrirati jer osjeća da nije dovoljno ono što može ponuditi kao otac. Nadalje, Chacin i McBeath (2023) navode kako su očevi osjećali krivnju kada nisu bili fizički prisutni. Kao čest razlog za fizičku odsutnost navode posao koji ih iscrpi te zbog toga često osjećaju krivnju i empatiju jer onda majka treba preuzeti veći dio oko odgoja. Osim navedenog, kada je riječ o umoru kao jednom od izazova, očevi u istraživanju Chacin i McBeath (2023) navode da su ih manjak sna i zahtjevnost djece doveli do iscrpljenosti. Kada je riječ o nepoželjnim osjećajima poput straha i brige, očevi navode kako se osjećaj straha vezuje uz pružanje sigurnosti. Naime, očevi osjećaju strah oko toga hoće li se dogoditi nešto loše. Također, osjećaj tjeskobe se javlja uz odgovornost oko brige za dijete. Pa se tako kao primjer navodi strah da se na dijete neće moći utjecati u smislu usmjeravanja na "pravi put". Osim toga, pojavljuje se i osjećaj straha kako će društvo utjecati na dijete i nemogućnost kontroliranja toga utjecaja.

Prema navedenom očeva uloga je složena s dosta mogućih izazova. Očeva uključenost pozitivno djeluje na razvoj djeteta, on djeluje na jedinstven način i očinstvu treba pridodati pažnju, a razlozi zašto muškarci postaju sve uključeni su želja za iskustvom oko skrbi i odgoja djeteta, osnaživanje odnosa s partnericom te sprječavanje osjećaja usamljenosti u starijim godinama (Coney i Mackey, 1997 navedeno u Richter, 2006). Očev stil roditeljstva je ponešto drugačiji od majčinog, no svakako nadopunjuje majku i djeluje povoljno na dijete (prema riječima Popenoe, navedeno u Brott, 1998). Tako očevi mogu osigurati iduće resurse djetetu: kulturni kapital, odnosno znanja i vještine, potom ekonomski kapital, odnosno novac, prihode te socijalni kapital, to jest društvene odnose unutar obitelji i društva koji mogu utjecati na razvoj djeteta (Marsiglio, Day, 1997 navedeno u Richter, 2006). Uz to, sudjelovanje oca može imati efikasan učinak na djecu zbog toga što jača majčinstvo (Harris i sur., 1998).

4.2 Majčinstvo

Majčinstvo je jedan od značajnih izvora identiteta žena (Arendell, 2000). Majčinstvo se može opisati osjećajima ispunjenosti i sreće, no ono može biti izvor negativnih emocija poput straha, tjeskobe i depresije, stoga se majčinstvo ne može definirati jednom univerzalnom definicijom jer svaka majka majčinstvo doživljava na drugačiji način. Međutim, postoji opće slaganje oko majčinskih praksi koje podrazumijevaju sljedeće radnje: čitanje djetetu, kupanje, hranjenje, mijenjanje pelena, presvlačenje djeteta, igranje, uspavljivanje, briga oko zdravlja djeteta, odlazak u šetnju, briga tijekom noći (Glysch i Vandell, 1992 navedeno u Obradović, Čudina-Obradović, 2003). Osim navedenog pod majčinskim praksama uključeno je: nošenje djeteta, održavanje higijene djeteta, umirivanje nakon plakanja, pjevanje, komunikacija, osjetljivost na djetetove potrebe (Obradović, Obradović - Čudina, 2006). Sve navedene radnje proizlaze iz djetetovih potreba. Majčinska praksa ne odnosi se samo na znanja i vještine već i na uspostavljanje emocionalne veze koja je značajna za djetetov razvoj, osjećaj sigurnosti te društvene i kognitivne kompetencije (Arendell, 2000). Naime, neke majke reagiraju osjetljivo na potrebe djeteta, a razlog tome leži u majčinom sjećanju na svoje djetinjstvo te na sva iskustva iz tog razdoblja. Prema tome postoje tri skupine majki: majke čija je slika djetinjstva uravnotežena, podržavaju autonomiju djeteta, drugu skupinu čine majke koje se ne sjećaju svog djetinjstva te treća skupina majki čije je djetinjstvo bilo prožeto emocijama (Geroga i sur., 1985 navedeno u Pernar, 2010).

4.2.1 Shvaćanje majčinstva nekad i danas

Prema tradicionalnom shvaćanju majčinstva, majka je bila intenzivno vezana za dijete i njegov odgoj, ona se uzimala kao ideal odgoja i sinonim za roditeljstvo, odnosno majka je bila jedina

osoba koja je mogla pružiti adekvatan odgoj što je rezultiralo zanemarivanjem njenih potreba i interesa (Arendell, 2000). Nadalje, prema tradicionalnom definiranju uloga majki i očeva, majke su bile te koje su nosile brigu oko odgoja djeteta jer je ta uloga bila društveno uvjetovana. Kako je navedeno, uz majke se veže odgoj i briga za dijete pa su tako odrednice poput dječjeg lošeg školskog uspjeha, određene poteškoće, niska popularnost u školi i slično povezuju uz majčinstvo što često zna dovesti do osjećaja krivnje kod majki (Bird, 1994 navedeno u Pernar, 2010).

Položaj i slika žene u kontekstu obitelji, roditeljstva i posla mijenja se ovisno o raznim promjenama na makrorazini (Bergmann, 2009 navedeno u Jurčević Lozančić, Kunert, 2015), odnosno danas se odgoj odvija ovisno o društvenim i socioekonomskim prilikama društva i obitelji (Arendell, 2000). S obzirom na to u literaturi se razmatra pitanje utjecaja zaposlenosti, promjene stavova i ponašanja majki na njezinu roditeljsku ulogu, odnosno utjecaju na dijete (Jurčević Lozančić, Kunert, 2015). Žene koje imaju obitelj i rade manje vremena posvećuju poslovima domaćinstva, no još su dosta uključene u skrb oko djeteta, osobito oko djece koja su mlađa od šest godina (Bianchi, 2009 navedeno u Chacin i McBeath, 2023). Iako je suvremenu obitelj obilježila veća uključenost majki u poslovnu sferu, majke se osjećaju kontrastno. To se može objasniti "kultom majčinstva" koji objašnjava nezamjenjivost majki, odnosno da su one u odgoju neophodne te da se mnoge žene ustručavaju uključiti očeve u skrb oko djeteta (Duffy, 1988 navedeno u Chacin i McBeath, 2023).

Društveni kontekst konstruira ideje majčinstva što onda potom utječe na majčino shvaćanje, odnosno stvaranje idealne slike majke (Prihidko, Swank, 2018). Tako je danas sve češći koncept intenzivnog majčinstva. Intenzivno majčinstvo je dimenzija suvremenog majčinstva, a odnosi se na stručno znanje o odgoju djece, majčinstvo s punim radnim vremenom te želja i težnja ka savršenstvu (Hays, 1996 navedeno u Prihidko, Swank, 2018). Upravo zbog ove dimenzije majčinstva majke danas doživljaju borbu unutar svoje uloge, odnosno, prema rezultatima istraživanja Prihidko, Swank (2018), borba je vezana za nemogućnost ostvarivanja idealne slike majčinstva. S tim u vezi, u navedenom istraživanju majke su pružile odgovor na "žongliranje" različitim obvezama, odnosno na održavanje više uloga. Majka koja uspješno drži ravnotežu između različitih obveza čini sliku idealne majke. Nasuprot idealnoj slici majke stoji slika "prave" majke koja se bori da održi ravnotežu među različitim ulogama i obvezama te često osjeća sram i krivnju jer obitelji ne pruža dovoljno pažnje te ponekad ne može kontrolirati svoje emocije u odgoju (npr. vikanje) (Prihidko, Swank, 2018). Uz koncept intenzivnog majčinstva važno je spomenuti i senzitivno majčinstvo koje podrazumijeva odgovaranje na

potrebe djeteta, održavanje emocionalne povezanosti i verbalne komunikacije s djetetom, poticanje i gledanje djeteta (Obradović, Obradović - Čudina, 2006). Shodno tome nadovezuje se teorija privrženosti. Naime, privrženost djeteta pokazuje kroz osjećaj sreće i nježnosti prema skrbniku te strahu koji nastaje kada se odvoji od skrbnika kojemu je privržen. Drugim riječima, privrženost se objašnjava kao snažna emocionalna povezanost djeteta i skrbnika, a najčešće je to majka (Bowlby, 1969 navedeno u Obradović, Obradović - Čudina, 2006).

U suvremenom kontekstu majke se sve više uključuju na tržište rada, no ne zanemaruju svoju ulogu roditelja. Zapravo, u suvremenom roditeljstvu osim uključenosti majke oko brige za dijete dolazi do sve veće uključenosti i oca. Uključenost oca, odnosno podjela odgovornosti unutar roditeljstva i odgoja omogućava majkama više vremena za svoje interese i karijeru. Međutim, društvo nameće razna očekivanja od roditelja pa se tako stvara pritisak na roditelje što dovodi do toga da majke, kao i očevi, doživljavaju borbu unutar svoje uloge s ciljem da budu što savršeniji roditelji.

4.2.2 “Majčino čuvanje vrata“ (*gatekeeping*)

“Majčino čuvanje vrata“ (*eng. gatekeeping*) opisuje se kao skup ponašanja i vjerovanja kojima se otežava suradnja između majke i oca u roditeljstvu (Allen, Hawkins, 1999). Drugim riječima, “majčino čuvanje vrata“ (*gatekeeping*) izraz je koji se odnosi na regulaciju očeve uključenosti od strane majke. U objašnjenju ovog koncepta doprinosi mišljenje da se majke ne žele odreći svoje odgovornosti i žele potvrditi svoj identitet majke (Grossman i sur. 1988 navedeno u McBride i sur., 2005). Naime, majke su kulturološki prepoznate kao glavni akteri odgoja i brige za obitelj. Također, briga oko obitelji mnogim ženama pruža osjećaj dobrog majčinstva. Zato se neke majke pribojavaju osjećaja gubitka identiteta i samopoštovanja ako se očevi uključe u roditeljstvo i odgoj te u raspodjeli oko kućanskih poslova. Naime, majčino uvjerenje koje održava “čuvanje vrata“ odnosi se na potvrđivanje podijeljenih rodnih, odnosno obiteljskih uloga, a moguća ponašanja kojima “čuvaju vrata“ sežu od preuzimanja odgovornosti za dijete do napadanja oca, odnosno kritiziranje njegovih postupaka u odgoju. Također, ovaj koncept uključuje i razmatranje da se majke žele održati valjanima te vjeruju da očevi nisu dovoljno sposobni za brigu oko djeteta (Allen, Hawkins, 1999). U literaturi su navedena dva modela “majčinog čuvanja vrata“. Prvi je da majka dopušta ili ne dopušta djelovanje svojeg muža bez obzira na ulogu oca, dok se drugi model odnosi na zabranu ili dopuštenje majke da otac bude model kako postati dobar roditelj (Grossman i sur. 1988 navedeno u McBride i sur., 2005).

Majke mogu često biti “čuvari na vratima“ u dvoroditeljskim obiteljima. Tako u istraživanju McBride i Rane (1998) očevi iznose kako je povjerenje majki u njihove roditeljske vještine utjecalo na njihovu veću uključenost i odgovornost za dijete. Također, majke koje pružaju očevima pozitivnu emocionalnu procjenu dovodi do toga da su očevi bili angažiraniji, odnosno ako majke smatraju da očevi mogu biti kompetentni roditelji, onda je veća mogućnost da će dopustiti očevima da budu uključeni u život djece (McBride i sur., 2005). Dapače, kada su majke poticale očeve da budu uključeni u odgoj, očevi su imali osjećaj većeg utjecaja u donošenju odluka koje su vezane za zdravlje djeteta. Dakle, “majčino čuvanje vrata“, majčini stavovi mogu utjecati na očevu uključenost oko zdravstvene skrbi djeteta. Uz to, teorija o rodnim ulogama značajno je povezana s majčinim “čuvanjem vrata“ i uključenošću oca. Naime, majke koje nemaju tradicionalna uvjerenja o rodnim ulogama dopuštaju očevima da budu aktivni suroditelji u zdravstvenoj brizi djeteta, dok će majke koje zastupaju tradicionalna stajališta preuzeti svu odgovornost oko zdravlja djeteta smatrajući da je to njihova dužnost. Također, “majčino zatvaranje vrata“ utječe na očevu percepciju svoje uloge oca, odnosno očevi postaju nesigurni oko svoje uloge jer majke smatraju da nisu sposobni kao one. Stoga, ako su netradicionalna stajališta zastupljena unutar obitelji i kad majke češće “otvaraju vrata“, tada očevi imaju veći utjecaj na donošenje zdravstvenih odluka za dijete (Zvara i sur., 2013).

5. Metodologija istraživanja

5.1 Predmet istraživanja

Suvremeno društvo obilježavaju razne promjene koje se odražavaju i na obiteljski život, poput izmijenjenog pogleda na dijete i roditeljskih odgojnih postupaka (Jurečević Lozančić, Kunert, 2015). Štoviše, struktura obitelji se promijenila, pri čemu su se izmijenile uloge članova obitelji, stoga je predmet ovog istraživanja uloga (novog) oca i majke u suvremenoj obitelji.

5.2 Cilj istraživanja

Cilj je istraživanja opisati i razumjeti ulogu (novog) oca i majke u suvremenoj obitelji, odnosno ispitati načine kako majke i očevi obavljaju svoju ulogu roditelja i identificirati njihove percepcije očinstva i majčinstva. Konačan cilj je kroz navedeno prepoznati i objasniti koncept suroditeljstva koji se ostvaruje kroz podršku i suradnju te prepoznati i objasniti koncept novog očinstva, odnosno promijenjenu ulogu oca.

5.3 Zadaci istraživanja

Na temelju prethodno postavljenog predmeta i cilja istraživanja putem intervjuiranja planira se:

1. utvrditi mišljenja očeva i majki o odgojnim praksama koje provode u odgoju sa svojim djetetom
2. utvrditi percepcije majki i očeva o njihovom doživljaju roditeljske uloge
3. utvrditi kako majke ostvaruju suradnju i međusobnu podršku s očevima
4. utvrditi kako očevi ostvaruju suradnju i međusobnu podršku s majkama
5. objasniti promijenjenu ulogu oca na temelju iskustva sugovornika.

5.4 Metoda i instrument istraživanja

Istraživanje je kvalitativne prirode, a za prikupljanje podataka proveden je polustrukturirani intervju. Kvalitativne metode omogućuju razumijevanje pojava, fenomena na pojedinačnim slučajevima ili na manjim skupinama pojedinaca (Milas, 2005). Metoda intervjuja može se opisati kao razgovor između dviju osoba koji je obilježen iznošenjem interpretacija i/ili mišljenja vezana uz određeni problem, temu i pitanje. Kada je riječ o ciljevima intervjuja, oni mogu biti različiti, no u svrhu ovog istraživanja intervju je proveden kako bi se dobila i razumjela iskustva (Cohen i sur., 2007) majki i očeva o njihovoj ulozi roditelja u suvremenom kontekstu. Instrument istraživanja je protokol polustrukturiranog intervjuja koji se odnosi na unaprijed određena pitanja čiji se slijed može mijenjati tijekom razgovora sa sugovornikom (Potkonjak, 2014). Dakle, protokol ovog istraživanja čini petnaest pitanja podijeljenih u tri

podteme: uključenost u roditeljstvo, doživljaj majčinstva/očinstva, dinamika roditeljstva: suradnja i podrška te promijenjena uloga oca (*Prilog 2.*)

5.5 Uzorak istraživanja

Uzorak ovog istraživanja je namjeran, a čine ga biološki roditelji, odnosno udane majke i oženjeni očevi koji nisu iz istog braka kako bi se izbjegli mogući isti odgovori. U konačnici, ispitano je 13 sugovornika, odnosno 8 majki i 5 očeva. Broj djece koje imaju sugovornici varirao je između jedno do dvoje ili troje, a dob djece od nekoliko mjeseci do osam godina, s tim da jedna majka uz dijete od 8 godina ima i dijete od 18 godina. Detaljnije informacije o broju i dobi djece prikazane su u Tablici 1. Sugovornici su prikupljeni na temelju poznanstva te putem društvenih mreža, točnije preko Facebook grupa vezanih za majčinstvo i očinstvo.

Tablica 1. Informacije o intervjuima i sugovornicima

Šifre sugovornika	Mjesto provođenja intervjua	Datum	Broj i dob djeteta/djece
M_1	Prostor kafića	5. 4. 2024.	Dvoje djece (3 godine i dijete od mjesec dana)
M_2	Prostor kafića	6. 4. 2024.	Blizanci (2 godine)
M_3	Videopoziv (Messenger)	15. 4. 2024.	Dvoje djece (3 godine i nekoliko mjeseci, 1 godina)
M_4	Videopoziv (Messenger)	16. 4. 2024.	Dvoje djece (8 godina i 18 godina)
M_5	Videopoziv (Messenger)	17. 4. 2024.	Troje djece (4 godine i nekoliko mjeseci, 3 godine te 1 godina i nekoliko mjeseci)
M_6	Videopoziv (Messenger)	23. 4. 2024.	Troje djece (8 godina i nekoliko mjeseci, 6 godina i nekoliko mjeseci te 1 godina i 8 mjeseci)
M_7	Videopoziv (Messenger)	24. 3. 2024.	Jedno dijete (5 godina)
M_8	Videopoziv (Messenger)	30. 4. 2024.	Jedno dijete (9 mjeseci)

O_1	Videopoziv (Messenger)	17. 4. 2024.	Jedno dijete (1 godina i nekoliko mjeseci)
O_2	Videopoziv (Messenger)	18. 4. 2024.	Jedno dijete (5 godina)
O_3	Videopoziv (Messenger)	19. 4. 2024.	Dvoje djece (3 godine i nekoliko mjeseci i 2 godine)
O_4	Videopoziv (WhatsApp)	21. 4. 2024.	Jedno dijete (2 godine)
O_5	Videopoziv (Messenger)	25. 4. 2024.	Jedno dijete (2 godine i 6 mjeseci)

5.6 Tijek istraživanja

Prije provedbe intervjua sugovornici su obaviješteni o temi i razlogu istraživanja. Dva su intervjua provedena uživo, a preostali online putem, odnosno videopozivom preko aplikacije Messenger i WhatsApp. Intervjui su provedeni u travnju 2024. godine, a trajanje intervjua bilo je od 14 do 46 minuta. Sugovornici su upoznati s etičkim načelima, odnosno sugovornicima je predstavljena suglasnost za sudjelovanje u istraživanju (*Prilog 1.*) kojom se jamči odustajanje u bilo kojem trenutku, sigurno pohranjivanje podataka iz razgovora te anonimnost podataka zbog čega su sugovornicima u analizi rezultata dodijeljene šifre. Uz to sugovornici su tijekom dogovora za intervju obaviješteni o snimanju razgovora diktafonom. Također, potvrda o nastavku snimanja diktafonom zatražena je na početku intervjua. Dvoje sugovornika s kojima je intervju proveden kontaktom licem u lice dobili su suglasnost pismeno, a preostalim sugovornicima tvrdnje za sudjelovanjem su pročitane od strane istraživačice te su sugovornici usmeno potvrdili slaganje s navedenim tvrdnjama. Usmeno slaganje s tvrdnjama etičnosti zabilježeno je na diktafonu.

Nakon provedbe pojedinog intervjua, uslijedila je njegova transkripcija. Nakon što su svi intervjui transkribirani, obavljen je proces induktivnog kodiranja, odnosno deskriptivnog kodiranja, a potom je uslijedilo tematsko kodiranje. Tematskim kodiranjem dobivene su teme, odnosno podteme koje detaljnije i jasnije predstavljaju rezultate istraživanja.

6. Analiza i interpretacija rezultata

Na temelju iskustava i mišljenja 13 roditelja u ovom dijelu predstaviti će se rezultati istraživanja, odnosno njihova analiza i interpretacija. Rezultati će biti predstavljeni prema zadacima istraživanja uz određene podteme koje će biti potkrijepljene relevantnim citatima roditelja i literaturom.

6.1 Roditeljske odgojne prakse

U ovom dijelu prikazat će se i interpretirati rezultati koji se odnose na prvi zadatak istraživanja koji glasi: utvrditi mišljenja očeva i majki o odgojnim praksama koje provode u odgoju sa svojim djetetom. Shodno navedenom zadatku prva tema su roditeljske odgojne prakse, a rezultati će se svrstati u nekoliko podtema: aktivnosti i postupci u odgoju, tjelesno kažnjavanje u odgoju, komunikacija u odgoju, postavljanje granica u odgoju, uključivanje u kućanske aktivnosti, ekranizacija u odgoju, didaktičke igre i reagiranje na plač djeteta (Figure 1).

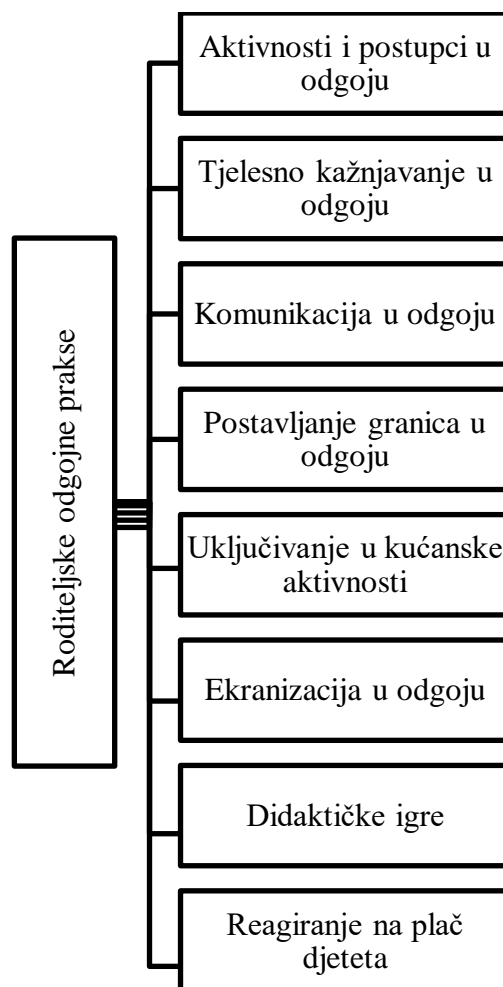

Figure 1. Grafički prikaz podtema roditeljskih odgojnih praksi

Prva podtema tiče se aktivnosti i postupaka koje provode majka i otac u odgoju sa svojim djetetom. Naime, prethodna istraživanja pokazala su kako se majke i očevi razlikuju po vrsti uključenosti, odnosno aktivnostima koje provode sa svojom djecom. Prema tome, postoji distinkcija između očinskih i majčinskih praksi (Obradović, Čudina - Obradović, 2006). Međutim, rezultati ovog istraživanja pokazuju da su prakse očeva i majki dosta slične, pa neke čak i iste.

„Tako da onda ide hranjenje, presvlačenje (...) šetnje, parkovi... Što se tiče nekih ostalih aktivnosti u kući (...) crtanje, bojanje, čitanje slikovnica, igranje s Lego kockicama...“ (M_5)

„...onda se dignemo i idemo, peremo zube.... I onda nakon tega se presvučemo... pojedemo i nakon tega znamo otići malo prošetati vanka. Ovako živimo blizu igrališta, onda najčešće iskoristimo vrijeme malo da se istrči, iskače i tako to. (...) onda je najčešće idem ja uspavati nekim slikovnicama i onda malo maženje po kosi.“ (O_4)

Dakle, oba su roditelja uključena u hranjenje, igranje, presvlačenje, odlazak u šetnju, park i igralište. Pojedini podaci ovog istraživanja idu u prilog rezultatima istraživanja Cvrtnjak, Miljević Riđički (2015) prema kojima su majke i očevi jednako angažirani u dnevnim aktivnostima izvan kuće poput šetnje, kupovine i odlaska na sladoled. Uz to, sugovornica ističe uključivanje djece u aktivnosti poput crtanja, bojanja, dok sugovornik navodi i brigu oko higijene djeteta, odnosno pranje zuba te uspavlivanje uz čitanje slikovnica. Dakle, evidentno je da su oba roditelja uključena u sve aktivnosti koje su potrebne za dijete. Prikazani rezultati odgovaraju obilježjima suvremenog roditeljstva, odnosno roditeljstvo u suvremenom kontekstu podrazumijeva uključenost oba roditelja, dakle i majčin i očev doprinos smatra se jednako važnim u odgajanju (Macuka, 2022).

Nadalje, sugovornici su ispitani o odgojnim metodama kako bi se otkrile strategije koje majke i očevi koriste u odgoju svoje djece te jesu li korištene metode u skladu s karakteristikama suvremene obitelji. Stoga se druga podtema tiče tjelesnog kažnjavanja u odgoju. Prema iskazima majki, tjelesna kazna uglavnom se ne koristi.

„(...) uopće se ne slažemo s tjelesnim kaznama, to uopće nije bila opcija. Naravno, treba zaprijetiti djeci ako je nešto stvarno opasno, treba reći... ako će sada ići na cestu... onda se moraju držati tu neke stvari što moraš biti strog i paziti djecu, ali bez tjelesnih kazni.“ (M_2)

„Nema nikakve tjelesne kazne.“ (M_1)

Kod nekih sugovornica može se uočiti izričito odupiranje tjelesnoj kazni. Umjesto toga, kada djecu treba upozoriti, koristi se povišeni ton uz dodatan oprez u određenim situacijama. Neupotrebljavanje tjelesne kazne je obilježje odgoja u suvremenom kontekstu. Odnosno, tjelesno kažnjavanje nije poželjna metoda u suvremenoj obitelji jer je dijete subjekt odgoja koji ima svoja prava i mišljenje (Maleš, 2012). Nadalje, zanimljiv je slučaj jedne majke koja se osvrnula na tjelesno kažnjavanje uspoređujući odgoj nekad i sad.

„Pa... ne upotrebljavam. Upotrijebila sam par puta, kada je to starije dijete bilo zapravo manje. Nisam pobornik fizičkog kažnjavanja zato što mislim ako fizički kažnimo djecu ili mislim bilo koga jednostavno to se samo nasljeđuje. (...) moji roditelji su mene tukli... Mama više i nekako imam razumijevanja za nju u smislu, imala je težak život, imam stopostotnog brata invalida i onda valjda nije znala to... nije znala drugačije...“ (M_3)

S razumijevanjem prema svojim roditeljima, točnije majci i obiteljskoj situaciji, sugovornica je pokušala shvatiti korištenje tjelesnog kažnjavanja u svojem odgoju. U jednom trenutku tjelesna kazna je bila metoda i u njenom odgoju, ali s vremenom je shvatila da to nije način, zapravo smatra da se tjelesno kažnjavanje nasljeđuje. Naime, iskustva iz razdoblja vlastitog djetinjstva su jedan od resursa za roditelje. To iskustvo predstavlja izazov roditeljima da ono ne prevlada u odgoju njihove djece. Zapravo, provođenje discipline često predstavlja težak zadatak roditeljima jer podsjeća na vlastiti odgoj. S tim u vezi, roditelji koji su doživjeli zlostavljanje u svojem djetinjstvu često se teže suzdržavaju od tjelesnog kažnjavanja u odgoju svojeg djeteta (Brazelton, Sparrow, 2005).

Kada su u pitanju očevi, također je primijećeno izbjegavanje tjelesne kazne: *„Znači što se tiče tjelesnih kazni, ne, to nismo nikad koristili“ (O_3)*. Međutim, u slučaju dva oca postoje određeni oblici tjelesnog kažnjavanja.

„(...) Ili u najgorem slučaju zaprijetim batinama (...) onda ga tu počupam (pokazuje na uho)“ (O_2)

„Pa ništa, po guzici ga malo plesnem, ali nije to ništa sada...“ (O_5)

Prijetnja tjelesnom kaznom, odnosno „čupanje iza uha“ je metoda koju sugovornik O_2 upotrebljava u najgorem slučaju kada dijete ne sluša, dok drugi sugovornik koristi udarac djeteta po stražnjici. Kada je riječ o uvjerenju opravdanosti tjelesne kazne u Hrvatskoj, rezultati istraživanja Pećnik i sur., (2011) pokazuju roditeljsko slaganje s tvrdnjom „niti se slažem niti se ne slažem“ čime se tjelesna kazna odbacuje, ali je ujedno i prisutno njezino korištenje. Kada

je riječ o tjelesnom kažnjavanju, jedan otac se također prisjetio odgoja svojih roditelja te kako je taj odgoj utjecao na odabir odgojnih metoda u odnosu s njegovim djetetom.

„Kad su bile kazne, većinom su fizički kažnjavali nas, vjerojatno nisu znali nikakav drugi način i... mislim da su bili... dosta hladniji od mene. Dok kod mene nema fizičkog kažnjavanja...“ (O_1)

Dakle, prema riječima sugovornika njegovo odgajanje prošlo je uz tjelesne kazne i hladan odnos. No, on je odlučio prakticirati drugačije metode, stoga u odgoju svojeg djeteta ne upotrebljava tjelesnu kaznu. Naime, suvremeni očevi često naginju promijeniti svoju ulogu oca kako ne bi bili kao njihovi očevi, hladni i distancirani (Goodman, 2005).

Zatim, treća podtema tiče se komunikacije u odgoju. Dakle, roditelji su istaknuli komunikaciju uz objašnjavanje kao jednu od odgojnih metoda.

„...ali ja više pokušavam da pričam s djetetom i prvo pokušavam da mu budem prijatelj pa tek onda otac. Želim da moje dijete u meni stvori takvo povjerenje da mi sutra može sve reći, a ne da ima strah da ako nešto pogrešno uradi da ću ga ja istući.“ (O_1)

„Pokušavamo na neke načine objasniti i kako šta... funkcionira i čemu šta otprilike služi, ali da, većinom riječima i tako... na primjer da neke stvari ne smiju dirati, da je opasno... kažem puno, puno pričamo s njima (...)“ (O_3).

„Metode su ovako, počinje sve tiho i pristojno, ja djeci objašnjavam, sad nekad čovjek poslušava iz prve, nekad neće, nekad će se, je li, sve te stvari odužiti.“ (M_4)

„Pa znači obavezno gledam da dosta razgovaramo. Ona ima pet godina, sada definitivno sve razumije, sve shvaća.“ (M_7)

Komunikacija je jedna od metoda koju roditelji uglavnom nastoje prakticirati u odgoju. Sugovornik O_1 ističe komunikaciju kao metodu kojom će izgraditi povjerenje u odnosu s djetetom te pokušava prvo biti prijatelj, a tek onda otac. Zapravo, ne želi izazivati strah u djetetu kako u budućnosti to ne bi bila prepreka u ostvarivanju njihova dobrog odnosa. Uglavnom, roditelji komunicirajući nastoje djeci objasniti određene stvari kako bi razumjeli uzrok i posljedice. Naime, prema rezultatima istraživanja Hastings i Grusec (1998) davanje objašnjenja i otvorena komunikacija su navedeni kao najpoželjniji odgojni postupci.

Zatim, iduća podtema je postavljanje granica u odgoju. U tom slučaju dva roditelja su se osvrnula na učenje riječi *ne*, dok se sugovornica M_2 osvrnula na konsekvencnost.

„...otvara ormare gdje je posude stakleno, naravno to ne smije da dira, ali ako mu jednom kažem ne, on i dalje gleda u tebe i drugi put mu kažeš ne... onda ga uzmem, odmaknem ga od toga, posjednem ga na pod i tad zna da je u krivu... i počne da plače, ali to ignoriramo zato što on mora da zna šta znači ne“. (O_1)

„Ja djetetu odmah sam počela govoriti kad se počne približavati nekim stvarima, ne. Znači to bude, onako... jedan drugačiji ton, naravno ne vičem, ali dijete kuži da... da ne treba to raditi iako je malo, ali kuži.“ (M_8)

„Evo, mi se oboje slažemo da odgajamo djecu s puno ljubavi i s puno razumijevanja, ali i želimo... ipak da smo strogi, dajemo djeci granice ... da ako se one naljute ili ako im nešto ne paše da držimo te granice, da budemo konsekvencni.“ (M_2)

„Znači... ne puštam djeci naravno baš sve, postoje granice što se podrazumijeva, ali puštam ih neke stvari da jednostavno na svojoj koži, da osjete, da vide.“ (M_4).

Upozorenjem i odmicanjem od određene stvari dijete se pokušava naučiti što znači riječ *ne*. U tom slučaju sugovornik O_1 plač ignorira kako bi dijete bolje shvatilo kako nešto ne smije dirati. Koristeći ovu metodu sugovornica M_2 smatra kako je postavljanje granica važno zbog ustrajnosti i dosljednosti. U slučaju sugovornice M_4, određene granice se nastoje održati u odgoju, ali isto tako sugovornica želi da neke stvari djeca dožive sami. Prema Pećnik (2008, navedeno u Maleš, 2012) postavljanje granice i osnaživanje djeteta neki su od elemenata koji trebaju biti prisutni u roditeljstvu. Slijedom svega, literatura ukazuje na to da većina autora smatra da je zadatak roditelja postaviti jasne granice i osigurati okruženje koje će omogućiti djetetu stjecanje različitih vještina (Maleš, 2012).

Potom, sljedeća identificirana podtema je uključivanje djece u kućanske aktivnosti.

„(...) najčešće, ovaj, subotom znamo čistiti kuću, uključeni smo svi, tako i malu uključimo, na primjer damo joj neku krpicu da se i ona zabavlja... da misli da je i ona uključena u to da i ona pomaže i eto, tako nekako.“ (O_4)

„(...) uključit ga treba po meni u sve aspekte života i na primjer ako se nose stvari gore i ja nosim, ali prijatelju nosit ćeš i ti, evo ti kruh, nosi, zdravo idi na drugi kat, idem i ja, idemo pomalo svi skupa.“ (O_2)

„Starijeg uključujem u obaveze, kako da kažem... kućanske poslove. Na primjer... baci smeće ili stavi tost u toster pa onda, je li, napravi tost ili ako nešto kuham pa onda on tu pomogne.“ (M_3)

Prema riječima sugovornika O_4, dijete se nastoji uključiti u kućanske aktivnosti kako bi se osjećalo korisnim. Također, i u slučaju sugovornika O_2 i sugovornice M_3 dijete se uključuje u dnevne aktivnosti poput pomoći pri nošenju namirnica, bacanja smeća. Shodno tome, Brazelton i Sparrow (2005) navode kako uključivanje djece u kućanske aktivnosti izaziva osjećaj pripadanja obitelji te se djeca osjećaju cijenjena. Prema rezultatima istraživanja Cvrtnjak i Miljević Riđički (2015) djeca navode da najviše vremena provode s majkom unutar kuće sudjelujući u kućanskim poslovima poput kuhanja, čišćenja, pospremanja i slično. Ovaj rezultat djelomično odgovara rezultatima ovog istraživanja, naime osim majki i neki očevi naveli su uključivanje djece u kućne aktivnosti.

Zatim, iduća podtema je ekranizacija u odgoju.

„Što se tiče ekrana, to smo sveli baš na minimum. Znači, oni će televiziju možda u cijelom danu sve skupa možda gledati pola sata, ali i tu imaju nekako svi drugačije svoje interese.“ (M_5)

„... od velike mi je važnosti da su mi djeca vani, da provode što više vremena vani. Potpuno sam minimalizirala ekrane jer sam svjesna posljedica.“ (M_3)

Dakle, dvije sugovornice navode smanjivanje ekranizacije na minimum. Sugovornica M_5 navodi kako djeca imaju otprilike mogućnost pola sata pogledati neki sadržaj na televiziji koji odgovara njihovim interesima. Također, sugovornica M_3 ističe svjesnost posljedica ekranizacije, stoga nastoji provesti više vremena s djecom vani. S obzirom na navedeno, ekranizacija se pokušava suzbiti, odnosno ograničiti na određenu mjeru, a vrijeme ispred ekrana nastoji se zamijeniti vremenom na otvorenom.

Nadalje, sljedeća identificirana podtema su didaktičke igre u odgoju.

„S mlađim djetetom radim neke didaktičke igre. Imamo igračke na podu pa onda zajedno učimo, tipa oblike ili boje tako... ne znam... Imamo par drvenih instrumenata pa onda malo i sviramo. Učimo pjesmice i tako onak', vrlo je živahno i veselo.“ (M_3)

Jedna majka navela je korištenje didaktičkih igara u odgoju, poput učenja oblika, boja, korištenje drvenih instrumenata. Didaktičke igre su poželjne i značajne za razvoj djeteta jer potiču razmišljanje, obogaćuju maštu, razvijaju osjetila, poboljšavaju pamćenje (Krajnc, 2015

navedeno u Grm, 2021). U konačnici, važno je dijete uključiti u razne aktivnosti unutar kojih će samostalno donijeti odluke, pokušati riješiti problem i naučiti se odgovornosti jer to pridonosi razvoju kompetentnosti djeteta (Maleš, 2012).

Posljednja podtema tiče se reagiranja roditelja na plač djeteta.

„...čuj, sad ovisi na šta, da li je to plač je li ko' što se sad prije pet minuta (smijeh) udario o ručku od vrata ili onda čuj... zagrliš ga, ohrabriš ga i idemo dalje. A sad ako plače iz čista hira, to zato što mu nešto nisam htio uzeti, zašto mu nešto nisam htio kupit, (...) ili ga ignoriram, pošaljem ga u njegovu sobu, da bude u sobi da jednostavno shvati to ne ide baš tako u svijetu da možeš dobiti sve što želiš.“ (O_2)

„(...) pa uzmem je pa onda zašto plačeš, pitam je zašto plače, ima li neki razlog, onda je uglavnom malo pokušavam smiriti, nosim ju, uzmem je u naručje (...)“ (O_4)

Dakle, reakcija na plač ovisna je uzroku. Stoga ako je riječ o udarcu, djetetu se pruža utjeha kroz zagrljaj i ohrabivanje. Međutim, ako je u pitanju plač bez konkretnog i značajnog razloga, reagira se ignoriranjem i slanjem djeteta u sobu kako bi shvatilo da ne može dobiti sve što želi. Uz to, sugovornik O_4 navodi traženje uzroka plača kroz razgovor s djetetom. Što se tiče majki, navele su slične načine reagiranja na plač uz dodatna pojašnjenja.

„...u ovom slučaju ako mi plače N. (mlađe dijete), to je znak da ili je gladna, ili joj nešto smeta, ili je u pitanju pelena ili nije podrignula. U tom slučaju dijete uzimam u naručje, presvlačim je, dajem joj jesti i smirujem je dok ne bude sve u redu. A što se tiče L. (starije dijete)... kada je njegov plač u pitanju, to ili nešto mu nije pravo ili nešto želi, traži, što nije moguće sada momentalno ostvariti, ili se udario. Njega isto, je li, grlim ga, dajem mu podršku, pričam s njime, ako je malo neposlušan, sve rješavamo razgovorom (...)“ (M_1)

„Pa na plač djeteta, mislim što se tiče starijeg djeteta, reagiram tako da pokušavam dokučiti šta ga je navelo do tog plača. Dopuštam mu da osjeća svoje emocije i ispod njih pokušavam ih razumjeti. I nekako želim njemu pokazati da je meni stalo do toga jer nekako ja sam, nažalost, odgojena u smislu, ako plačeš, zločesta si, odmah ono...ili ako si ljuta, ne smiješ se ljutiti (...)“ (M_3)

U slučaju sugovornice M_1 reakcija na plač ovisi o djetetu i njegovim potrebama. Dakle, ako plače mlađe dijete to je uglavnom znak za hranu, promjenu pelene, nešto joj smeta i slično. Shodno tome, reagira se hranjenjem, presvlačenjem i pružanjem utjehe. Kada plače starije

dijete, nastoji se pružiti utjeha grljenjem i razgovorom. Zatim, prema iskazu sugovornice M_3 uočljivo je kako pokušava razgovorom otkriti uzrok plakanja te kao i u prikazanom slučaju sugovornice M_1, pokušava biti osjetljiva i razumna prema djetetovim emocijama. Dakle, dopušta mu izražavanje emocija, a ona ih kao majka nastoji uvažiti i adekvatno reagirati na njih za razliku od svojih roditelja koji to nisu činili. Shodno tome, rezultati istraživanja Delale i Pećnik (2010) pokazuju kako majke ponajviše koriste postupak tješnja djeteta i uvažavanja djetetovih nastojanja u poticanju poželjnog ponašanja. Uz to, neke majke reagiraju osjetljivo na potrebe djeteta, a razlog tome je sjećanje na svoje djetinjstvo te na iskustva iz tog razdoblja (Geroga i sur., 1985., navedeno u Pernar, 2010) što se podudara sa slučajem M_3. Prema navedenom u roditeljstvu je prisutna dimenzija emocionalne topline i razumijevanja koja se očituje kroz pružanje podrške, ljubavi i ohrabrivanja djeteta (Baumrind, 1971 navedeno u Petani, 2010). U slučaju sugovornice M_8 reakcija na plač je ponešto drugačija.

„Pa... onda što prakticiramo od početka je da ne skačem na prvu ako dijete plače, znači iako je to još uvijek jako mala beba, ali svejedno to želim prakticirati kasnije u odgoju da naučim dijete da nije sve ružičasto, da neće dobiti uvijek utjehu isti tren, da neće dobiti sve što poželi kroz plač (...)“ (M_8)

Dakle, reagiranje na plakanje je odgođeno, odnosno majka u ovom slučaju ne želi reagirati odmah i tako pružiti djetetu istog trena ono što traži. Ova reakcija je s ciljem kako bi ga naučila da plačem ne može dobiti sve što poželi.

Naposljetku, može se zaključiti prema odgovorima sugovornika kako su roditeljske prakse dosta slične. Uključenost majki je i prije bila očekivana, no suvremena obitelj iziskuje i uključivanje oca. Prema navedenim slučajevima očeva, uočljivo je kako se i oni nastoje uključiti u skrb i brigu oko djeteta. Zatim, kada je riječ o odgojnim metoda, može se zaključiti da su neke slične poput uključivanja djeteta u kućanske aktivnosti, tješnje tijekom plakanja, razgovor, pružanje objašnjenja djetetu, postavljanje granica u odgoju. Pojedine razlike uočljive su u tjelesnoj kazni. Naime, majke su navele da ne upotrebljavaju nikakav oblik tjelesnog kažnjavanja, dok u slučaju dva oca tjelesna kazna je prisutna u nekim trenutcima u određenom obliku.

6.2 Subjektivna doživljaj uloge roditelja

Drugi istraživački zadatak odnosio se na utvrđivanje percepcija majki i očeva o njihovom doživljaju roditeljske uloge. Doživljaj uloge predstavit će se kroz nekoliko podtema: općenit osjećaj oko uloge, želja za roditeljstvom, osvrt na porođaj, prvi dani u ulozi roditelja,

samopercepcija roditeljske uloge, percepcija odnosa roditelj – dijete te izazovi i prepreke u roditeljstvu i odgoju. Posljednje dvije podteme podijeljene su u nekoliko kategorija: majka kao emocionalno utočište, privrženost, tata – roditelj za igru, iscrpljenost, dječji neposluh, testiranje strpljivosti, ograničeno vrijeme, balansiranje obveza s ulogom roditelja, utjecaj okoline, izbirljivost u hrani, plašljivost, prepreke tijekom određenih praksi (Figure 2).

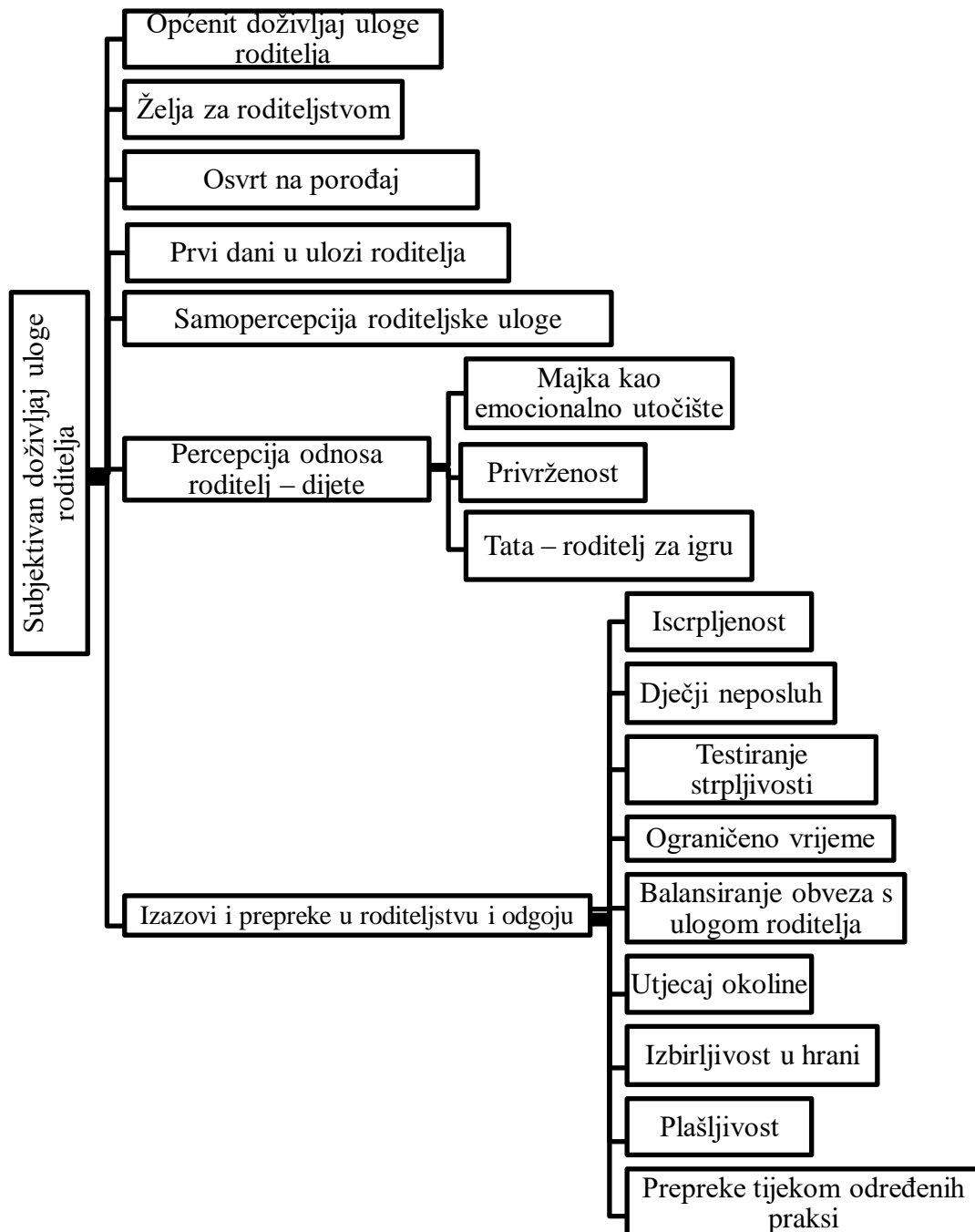

Figure 2. Grafički prikaz podtema subjektivnog doživljaja uloge roditelja

Dakle, prva podtema je općenit doživljaj uloge roditelja.

„Znači svoju ulogu majke doživljam kao nešto lijepo, ali također i izazovno.“ (M_1)

„Najljepša i najzahtjevnija uloga (...)“ (M_3)

„...nešto nevjerovatno... jako lijep osjećaj.“ (O_3)

„...ponekad je doživljam, ponekad imam osjećaj da sam nebitan u životu (smijeh), a ponekad imam osjećaj da sve prati... Ja mislim da imam ulogu, ali sada trenutno on je još fokusiran na druge stvari. Ja mislim da će ta uloga... to što ti kažeš, to tvoje pitanje, više doći do izražaja kada bude u pubertetu. Sad je on više nekako mama ovo-ono... čim neće mama, hoće tata, čim neće mama... sad je još premali (...)“ (O_2)

Majke ulogu doživljavaju kontrastno, odnosno lijepo, ali i zahtjevno. Pozitivan doživljaj uloge navodi i sugovornik O_3. Međutim, prema riječima sugovornika O_2 uloga oca u trenutnom djetetovom razdoblju nije u potpunosti izražena. Odnosno, sugovornik ponekad ima osjećaj da je nebitan djetetu, a ovaj doživljaj pripisuje trenutnoj djetetovoj fazi te očekuje da će u kasnijoj fazi, točnije u pubertetu, njegova uloga oca doći više do izražaja.

Zatim, iduća podtema tiče se želje za ostvarivanjem u roditeljskog ulozi koju se navele majke.

„Znači, jako sam dugo željela postati majka i to, bila sam jako nesretna. Zaokružila sam stvari oko sebe koje sam mogla, voljela taj svoj posao i tako dalje, ali je postojala jedna doza frustracije jer se nisam ostvarila kao majka. To sam stvarno jako, jako željela i... kad mi je to došlo, stvarno, onako je moj život potpun, evo.“ (M_8)

„Pa meni je... amo reći kada sam dobila blizanke, sve se promijenilo u najljepšem svjetlu. Sve je drugačije, jest i naporno, ali nešto je najljepše što itko može doživjeti i to svaka majka može reći.. (...) To je nešto najljepše, to je bitan dio u našem životu.“ (M_2)

„(...) dosta sebe definiram kroz ulogu majke, dosta jesam zbilja htjela biti majka, to mi je stvarno u životu bilo vrlo visoko, visoko na listu prioriteta. (...) Tako da smatram je bitnim aspektom svog života.“ (M_4)

Majke ističu svoju roditeljsku ulogu kao važan dio njihovog života pa tako i identiteta. Uloga majke upotpunila je njihov život i dala neki novi smisao. Unatoč zahtjevnosti koju ova uloga nosi sa sobom, osjećaj ispunjenosti i ljepotu ove uloge sugovornice stavljaju u prvi plan. Shodno tome, prema Arendell (2000) osjećaj roditeljstva je za žene najvažniji izvor identiteta, a majčinstvo je prožeto osjećajima ispunjenosti i sreće.

Kako bi se jasnije prikazao doživljaj roditeljske uloge, roditelji su ispitani o iskustvu i doticaju s ulogom tijekom prvih trenutaka i dana. Stoga je treća podtema osvrst na porođaj.

„(...) Ja sam se toliko plakala da ja neću biti dobra mama, da ja neću to znati i... mogu reći da sam sva tri poroda imala neku, neku depresiju, prepad, ali onak' kad sam došla. S prvom curicom sam to, da neću, to me je uhvatilo da neću znati biti dobra mama, da ja to neću moći. Drugi put kad sam došla doma iz rodilišta sam plakala zato što mi je bilo žao starije curice, a tu je beba koja traži, a malena je imala dvije godine, a on je tu, on se rodio i ono, ona je ono moju pažnju tražila (...). A treći put, evo ne znam, došla sam doma iz rodilišta iako je stres, stvarno je super prošlo, samo sam plakala, suze su same išle... vjerojatno to sve emocije, hormoni i sve.“ (M_6)

„A joj... bilo je u početku se teško priviknuti, skužiti, ne znam... da li je itko to imao, ja sam imala kako sam i ranije rodila laganu postporođajnu depresiju. Muž je poslije pričao kao da ja u početku nisam imala prema njoj osjećaja. To može biti, to je vjerojatno jer ja sam nakon mjesec i pol, možda dva samo odjednom shvatila da ona ostaje, da nije to dijete došlo slučajno nama u kuću i da je to evo privremeno, jel'. (...) moram reći iskreno da se jako ponosim time i tom ulogom...“ (M_7)

Sugovornica M_6 je imala tri poroda i svaki porod je nosio neku emocionalnu težinu. Prvi porod je prošao u strahu da neće biti dobra mama. Nakon drugog poroda majku je obuzela tuga jer se nije mogla u potpunosti posvetiti prvom djetetu. Treći porod je jednostavno bio prožet izljevom emocija. Prema navedenom uočljivo je kako doživljaj uloge ovisi od trenutka do trenutka i okolnosti. U slučaju sugovornice M_7 uočava se kako je početak bio konfuzan, dakle majka nije osjećala kontakt s djetetom, odnosno imala je blagu postporođajnu depresiju. Međutim, s vremenom je postala svjesnija svoje uloge koja je sada čini ponosnom. Dakle, osim ugodnih i pozitivnih emocija, majčinstvo je također prožeto i negativnim emocijama poput straha, tjeskobe i depresije (Glysch i Vandell, 1992 navedeno u Obradović, Čudina-Obradović, 2003).

Zatim, iduća podtema tiče se doživljaja tijekom prvih dana u ulozi roditelja.

„Eto, sjećam se samo tog momenta kada sam porodila prvo dijete, bila sam ono u stilu pa to je stvarno beba. (...) Tako da, osjećala sam u ulozi majke, u toj novopečenoj ulozi sam se osjećala vrlo uplašeno. (...) Uplašena sam bila, a s druge strane mi je bilo predivno, ali onak', više taj

neki strah od nepoznatog. Ali naravno, to se stišavalo što sam ja postajala, kako da kažem, samouvjerenija u sebe i svoje postupke prema bebi.“ (M_3)

„Dosta sam bila nesigurna, u sve šta radim dosta sam bila prestrašena oko svega toga. (...) Znači dosta sam bila oko toga malo u grču, to prvo vrijeme znači, ali ovaj sa drugim djetetom nisam više imala tu nikakve, nikakve, znači bila sam već, već i starija i iskusna s prvim, znači tu sam bila potpuno, potpuno opuštena.“ (M_4)

Sugovornica M_3 navodi kako je tek porodom djeteta osvijestila da je stvarno riječ o djetetu. Prvi trenuci uglavnom su obilježeni strahom što potvrđuje i slučaj sugovornice M_4. Sugovornica M_4 je isto tako osjećala strah i nesigurnost kako će se brinuti o djetetu. Međutim, s vremenom i s porodom druge djece taj strah je nestao. Što se tiče očeva, iskustva su slična.

„(...) znači prvo iskustvo, prvi trenutak znači bio je stresan, bilo je straha, bilo je neznanja. Znači bilo je svega, nisam znao ni smijem li uzet dijete u ruke ni kako ga smijem uzeti, ni kad treba pelenu zamijeniti, kako smijem da mu pelenu zamijenim. Bojao sam se ako ga taknem, on će se jadan raspasti (smijeh).“ (O_1)

„Prvi doticaj s ulogom oca, pa... strah eto, kako bi rekao, ne znam đe se nalazim, ono izgubljen, bojao sam se ono uzeti dijete, onako malo ko veličina štruca kruha, nevjerovatno, ne znam eto kako bih. (...) i onda to...dok malo, kako bih rekao, dođe sve na svoje, postaneš svjestan, u sedmom si nebu (...)“ (O_4)

Dakle, očevi su uglavnom osjećali strah, nespremnost i stres na samom početku. Možemo uočiti kako su očevi zapravo bili nespremni oko određenih radnji poput uzimanja djeteta i zbog toga je izazvan strah oko mogućeg povrjeđivanja djeteta. Ovom u prilog idu rezultati istraživanja Fagerskiöld (2008) prema kojima se očevi osjećaju nedovoljno pripremljeni za period neposredno nakon rođenja djeteta.

Dakle, majke i očevi donekle doživljavaju isto ulogu roditelja, posebice kada su u pitanju prvi trenuci. U takvim trenucima najviše su izraženi osjećaji straha, nespremnosti i neznanja. Majke su nešto intenzivnije doživjele svoju ulogu, a razlog leži u tome što su one te koje rađaju, stoga porod doživljavaju u potpunosti, i tjelesno i psihički. Štoviše, prema rezultatima istraživanja Dulude i sur., (2000) postoji razlika u iskustvima majki i očeva nakon poroda, odnosno majke doživljavaju više promjena od očeva.

Kako bi se dobila jasnija slika doživljaja uloge roditelja, sugovornici su opisali sebe u svojoj ulozi. Stoga je iduća podtema samopercepcija roditeljske uloge.

„...sebe bih opisao kao oca, blag sam previše, iako se trudim da ne budem blag. Znam da sam previše.... blag zato što jednom... suzom mene moje dijete kupi i onda popuštam u svemu.“
(O_1)

„(...) kažem dok je mama je tu malo stroža u nekim pogledima (...). Mama više postavlja neke granice, dok kod mene to malo više, malo bih rekao blaže. (...) da sam možda dobar otac, da sam preblag otac.“ (O_3)

„(...) Pa više popuštam nego što sam strog.“ (O_5)

„Ja bih rekla da sam ja stroža malo (smijeh). One mene više znaju poslušati jer znam biti konsekvantna.“ (M_2)

„(...) Ono... mama opuštenija, smirenija, tu i tamo nekad popustim, tu i tamo za razliku od oca (...).“ (M_3)

„Dobro, ja sam prilično liberalan roditelj (smijeh) (...) nisam prekruta, nisam prestroga. (...) pa često bude kao ono kada tata reče dosta i kada tata zagalami to je to. Kod nas nije, kod nas možda imaju ipak malo više tu dozu straha od mene, jer on, on će im ovaj više pustiti nego ja.“
(M_4)

„(...) ja sam autoritet ipak. Nije klasika, ono da je muž autoritet nego ja sam autoritet u kući (...) To su stvarno neke sitnice, ne znam „XX (ime djeteta) amo napraviti ovo“ (...), tata idemo prvo pitati mamu je li smijemo.“ (M_7)

Navedeni iskazi roditelja pružaju zanimljive rezultate. Naime, u tradicionalnom obliku obitelji, otac je bio taj koji je nosio titulu autoriteta (Volarević, 2017). No prema odgovorima sugovornika, uočljivo je kako očevi sebe opisuju kao popustljive i blage bez naglašavanja autoriteta. S druge strane većina majki zauzima autoritet u odgoju što pokazuje slučaj sugovornica M_2, M_4 i M_7. S tim da sugovornica M_4 sebe opisuje kao liberalnog roditelja bez intenzivne strogoće i popustljivosti. Dakle, djeca će prije poslušati majke nego očeve. Iznimka je sugovornica M_3 koja se opisuje opuštenijom i smirenijom u odnosu na supruga.

Iduća podtema je percepcija odnosa roditelj – dijete. Opisivanjem odnosa prema djeci razotkriva se još jedna dimenzija doživljaja uloge roditelja. Navedena podtema podijeljena je u nekoliko kategorija: majka kao emocionalno utočište, privrženost i tata – roditelj za igru.

Dakle, prva podtema je majka kao emocionalno utočište. Naime, odnos majki s djetetom uglavnom je prožet pozitivnim emocijama poput pružanja ljubavi, posvećenosti i brige.

„(...) pa opet sve se vrti oko njih. Skroz sam posvećena njima (...)Tu sam da pružim svu ljubav i podršku djetetu...“ (M_1)

„(...) Znači, samo se posvećujem njemu i sve drugo čeka i stoji. Znači, radi se samo osnovno po kući... sve čeka da se završi sezona i sve ono što stvarno kažem, sve živce, sve ono što mi je ostalo, sve ostavljam za njih.“ (M_4)

„Pa ovako, kod mene djeca nekako više traže toplinu i zagrljaj i rame za plakanje i šta je mama tu je za sve, na primjer za tehničke stvari obaviti. Znači, oni će prije kod mene pitati da im dam jesti, da im nađem robu, da ovo, da ono jer su nekako više vremena sa mnom i nekako oni znaju da se ja bolje snalazim u tim stvarima (...)“ (M_5)

„Pa ja sam uvijek rame za plakanje, uvijek će prvo doći meni, nego (...)“ (M_6)

„Hm... Pa evo ga, recimo moj odnos s djecom je na primjer...ehm... kada se stariji sin, kada se XX (ime djeteta) ne slaže nešto s mojim suprugom, onda odmah kaže sad ću ići tebe reći mami (smijeh). Onak' dosta je otvoren prema meni, nekako smo stvorili on i ja taj neki naš prostor gdje on meni može sve reći i...nekako tu neku luku smo stvorila, zapravo ja sam to stvorila da on meni može sve reći (...) (M_3)

Prema navedenim odgovorima majke svoje vrijeme i ljubav pružaju djetetu. Zapravo, svojoj djeci su kao emocionalno utočište, osoba za razgovor i utjehu. Štoviše, istaknuta je emocionalna dimenzija koja podrazumijeva roditeljsko ponašanje usmjereno na ljubav i emocionalno davanje (Milanović, 1997 navedeno u Petani, 2011). Uz to, sugovornica M_5 navodi kako osim pružanja emocionalnosti, djeca traže nju za ostale svakodnevne potrebe, poput hranjenja.

Shodno navedenom, iduća podtema je privrženost. Naime, neke su majke dale odgovor vezan uz privrženost koja se objašnjava kao snažna emocionalna povezanost skrbnika i djeteta (Bolwby, 1969 navedeno u Obradović, Obradović - Čudina, 2006).

„Djeca su mi dosta vezana za mene, mislim svako dijete je vezano za svoju majku, naravno, ali moji su baš onako dosta.“ (M_4, majka dvoje djece, 8 i 18 godina)

„Ispočetka je li, zbog tog svega što je prošao i s njime sam bila dosta vremena provodila po bolnici i u tome smislu sam ja njemu bila sve (...), ali sada dok je sve stariji i sve svjesniji i razumije, tako da je sad to postalo jednako, pogotovo jer smo dobili još jedno dijete kojemu sam ja posvećenija. (...)" (M_1, majka dvoje djece od 3 godine i dijete od mjesec dana)

„...okej, naravno dijete je više sa mnom pa možda u nekim trenucima više želi moju pažnju ili moj zagrljaj, ali moram reći da nije dijete koje samo pribjegava majci i da, ne znam, oca ne doživljava... Tako da, evo, rekla bih da dijete ima sa mnom i s njim jako dobar i prisan odnos. Ne mogu sada reći da puno odskaćem ja (...)" (M_8, majka djeteta od 9 mjeseci)

Dakle, u slučaju sugovornice M_4 djeca su dosta vezana za nju, dok se u slučaju sugovornice M_1 privrženost malo izmijenila. Naime, dijete je u mlađoj dobi bilo privrženije majci, međutim s većom dobi postalo je jednako privrženo majci i ocu. Shodno tome, prema rezultatima istraživanja Cox, Owen i Henderson (1992 navedeno u Richter, 2006) u početnim mjesecima novorođenčad općenito pokazuje sklonost prema majci bez obzira jesu li očevi uključeni u skrb ili ne. Zapravo, na očeve se u tom razdoblju gleda kao na majčine pomagače. Zatim, u slučaju sugovornice M_8 nije izražena potpuna privrženost majci, tj. odnos djeteta prema roditeljima je uglavnom jednako prožet emocijama i privrženosti. Naime, privrženost dijete pokazuje kroz osjećaj sreće i nježnosti prema skrbniku te strahu koje nastaje kada se odvoji od skrbnika kojemu je privržen. Privrženost može biti različita ovisno o određenim fazama (Obradović, Obradović - Čudina, 2006). U slučaju sugovornice M_1 (majka djeteta od 3 godine) može se uočiti da se radi o razdoblju recipročnog odnosa koji traje između 18. i 36. mjeseca kada dijete nije više usmjereno isključivo na jednog skrbnika te bolje podnosi udaljenost od skrbnika (Vasta i sur., 1998 navedeno u Obradović, Obradović - Čudina, 2006). Također, u slučaju sugovornice M_8 radi se o razdoblju recipročnog odnosa iako dijete ima 9 mjeseci. Zanimljiv je slučaj sugovornice M_4, majke djece od 8 i 18 godina, u čijem odnosu vlada jasno izražena privrženost. Inače, razdoblje jasno izražene privrženosti je od 6. do 18. mjeseca kada je dijete izričito povezano s jednim skrbnikom, obično to bude majka (Vasta i sur., 1998 navedeno u Obradović, Obradović - Čudina, 2006).

Također i očevi su pružili odgovore vezane uz privrženost djeteta.

„...pa sve zavisi od dana do dana, opet ne mogu sada to definirati, ali kada ih nešto baš jako boli, traže više mamu nego mene, amo tako reći ili... jedna uvijek traži mene, nekad mama, ne mogu ono... ali što se tiče amo reći boli i tako više traže mamu“ (O_3, otac dvoje djece od 2 godine, 3 godine i nekoliko mjeseci)

„(...) ali kad je baš nešto boli onda bih rekao da, da je to nekako prirodno da pođe mami, ali na primjer kada se mama dignu s kauča, kada pođe nešto uzeti, odmah se ona prebaci u mene, hoće neku, hoće pažnju i tako. Mislim odnos je poprilično sličan, ali kako bih rekao... mislim da njome, da njome češće.“ (O_4, otac djeteta od 2 godine)

Prema iskazima očeva, uočljivo je kako je privrženost nešto izraženija u odnosu s majkom, posebno u razdoblju kada je dijete bolesno. No, očevi isto tako navode kako je odnos djeteta poprilično isti prema roditeljima, odnosno kako privrženost nije uvijek isključivo samo u odnosu s majkom. Nekad ovisi o trenutku, pa tako djeca znaju posegnuti i za njihovom pažnjom i ljubavlju. S obzirom na to i na godine djece može se zaključiti kako se radi o razdoblju recipročnog odnosa privrženosti kada dijete nije usmjereno samo na jednog skrbnika (Vasta i sur., 1998 navedeno u Obradović, Obradović - Čudina, 2006).

Zatim, iduća podtema tiče se tata – roditelj za igru. Naime, neke majke su se referirale na odnos djeteta i njihovih supružnika što je značajno u ovom kontekstu analize rezultata.

„(...) mislim da je njihov odnos s njim možda malo više zafrkantski.“ (M_4)

„Dok je tata više, na primjer, za igranje, glupiranje, crtanje. Muž je nekako, amo reći, djetinjastiji tip (smijeh) što se toga tiče nego što sam ja i više se može uživiti u te neke njihove uloge koje su im važne.“ (M_5)

„A za tatu... Tata je ono više za igru, za neke muške stvari, ono između sina i oca što već sve oni radi (...) (M_3)

„Suprug je tu za divljanje i loptanje.“ (M_7)

Prema riječima majki, oca se opisuje kao roditelja “za igru“, odnosno kao roditelja koji je opušteniji i više se snalazi u tim aktivnostima. Navedeni rezultati će se usporediti s odgovorima očeva.

„Znači ja sam tata, ja sam tu onaj koji maltretira, bacam ga po krevetu, s kojim se pravi važan, s kojim se hrva, s kojim se nadmeće u svakom pogledu (smijeh) (...)“ (O_2)

„Pa ne znam... ja sam više ono, kad se igramo ja isto ko' dijete, ko' on, (...), dok ja dok se igram s njim ja se zabavljam jednako kao i on amo reći (smijeh).“ (O_5)

„(...) Ja opet, amo reći pošto volim nogomet i tako to učim neke nogomet malo i neke, amo reći, druge igre (...)“ (O_3)

Prema odgovorima sugovornika može se primijetiti kako su očevi zaista više usredotočeni na igru s djetetom koja je često živahnija uz nagle pokrete. Ovaj rezultat u skladu je s rezultatima istraživanja Cvrtnjak, Miljević Riđički, (2015), naime dokazano je da su očevi skloniji dinamičnom i fizičkom uključivanju u igre. Prema tome, često se s djecom upuštaju u igre poput nogometa, nošenje djeteta na ramenima i slično.

Naposljetku, majke svoj odnos s djecom opisuju kroz emocije ljubavi i utjehe. S druge strane očevi svoj odnos više opisuju opuštenijim uz usredotočenost na igru. Kada je riječ o privrženosti, većina majki i očeva navodi privrženost djeteta majci, osobito u slučaju bolesti, no nije isključena privrženost očevima u nekim razdobljima i trenucima.

Zatim, iduća podtema su izazovi i prepreke u roditeljstvu i odgoju. Ova podtema nadopunit će doživljaj roditeljske uloge, a sastoji se od nekoliko kategorija: iscrpljenost, dječji neposluh, testiranje strpljivosti, ograničeno vrijeme, balansiranje obvezama s ulogom roditelja, utjecaj okoline, izbirljivost u hrani, plašljivost, prepreke tijekom obavljanja određenih praksi.

Dakle, prva podtema tiče se iscrpljenosti u roditeljstvu.

„Naravno, budem dosta puta iscrpljena, umorna i gledam, eto, kako bih se mogla odmoriti.“ (M_2)

„Pa što se tiče izazova, znači ajde, prvo znači promijeni se sve, nedostaje, nedostatak odmora, briga oko djeteta u slučaju bolesti s obzirom na situaciju koju smo prošli, baš smo previše, previše smo u strahu. Ne daj Bože neke bolesti, odmah reagiramo na sve.“ (M_1)

„Ova treća, ona je imala grčeve. Evo, to je izazov, ona je mjesecima imala grčeve, svako večer, ja sam već imala fobiju kad je mrak počeo padati, jer sam znala da njome kreću grčevi, to je mene iscrpilo. Puno puta sam znala zaspati skupa s njom, ono... ne znam kako... samo se ono probudim u noći i ona je kraj mene, valjda od umora i toga svega.“ (M_6)

Dakle, neki od izazova s kojima se susreću majke su umor, iscrpljenost i strah u slučaju bolesti. Isto navode i očevi.

„(...) iscrpi te u roku pet minuta ako želi (smijeh), ali da ovaj (...) iz noćne kada bi ja dolazio, onda... nek' padne mi noćna subota na nedjelju, on je doma, ne ide u vrtić jer da oni budu XY (ime žene) ga pazi i sve, al čuj to je stan šezdeset kvadrata, nije to sad, nije nešto bog zna šta i čuješ ga ono... Iako on ne ulazi u sobu, čuješ ga, baca igračke, igra se, pali autiće, zaleti se autićima u vrata, pa u jednom trenu dođe, uleti ti u krevet, tako da bilo je toga što se tiče umora.“ (O_2)

„(...) zna doći djeci jednostavno se probude pa dođu kod vas spavati, pa vas bude, amo reći nespavanje, u nespavanju najviše da. U nedostatku vremena da se čovjek odmori.“ (O_3)

Dakle, i u slučaju očeva nedostatak odmora je čest izazov s kojima se susreću. Navedeni rezultati podudaraju se s rezultatima istraživanja Chacin i McBeath (2023) koji ukazuju da izazov s kojima se suočavaju očevi su umor, odnosno manjak sna i zahtjevnost oko brige za dijete što dovodi do osjećaja iscrpljenosti.

Iduća podtema je dječji neposluh kao izazov u roditeljstvu.

„Ovako, izazovi... ehm... navela bih prvenstveno taj neki dječji neposluh koji meni čak toliko teško ne pada ovako svaki dan, ali mi eto pada u nekim danima kada imam sto obaveza u danu za obaviti, razumite... ne znam, spremamo se za vrtić, vanka je, ne znam ni ja kiša, a moja kćer oće obući baletanke.“ (M_5)

„Izazovi, pa... neposlušnost je tu jedna, ono... pogotovo sin, on je sad u nekoj dobi kada će reći ne i neću (...)“ (M_6)

Osim majki, s dječjim neposluhom suočavaju se i očevi.

„(...) Dok zna nekad se dogoditi totalno drugi dan da su djeca nemirna, neraspoložena, plaču, udaraju jedna drugo (...) (O_3)

„Najveći izazov kad treba ono... doktorima ga voditi, sad na primjer trebamo praviti termin za odlazak doktoru, opet pregledi i to. Onda, ne znam... kad njega treba natjerati da on pogleda u nešto direktno, a on ne želi pogledati u to direktno, to su mi najveći izazovi (...)“ (O_5)

Dakle, u slučaju sugovornika O_3 dječji neposluh se izražava kroz (ne)raspoloženje djece, međusobno udaranje i slično. Dječji neposluh u slučaju sugovornika O_5 najviše je izražen odlaskom kod doktora i nagovaranjem djeteta da učini određeni pokret gdje dijete reagira neposluhom.

U sklopu ovog izazova nadovezuje se iduća podtema, tj. testiranje strpljivosti.

„Pa to je, na primjer testiranje nekih mojih granica, (...) znači testiranje neke moje strpljivosti, strpljenja. Evo jedino od tih izazova tipa strpljivost, eto ...“ (M_3)

„(...) najdraže im je trenutno njihova frustracija... i tolerancija im je jako kratka i s time im želim pomoći, ali naravno da i mene... treba dosta strpljenja (...)“ (M_2)

Dakle, sugovornice M_3 i M_2 navode testiranje strpljivosti kao jedan od izazova. Naime, u slučaju sugovornice M_2 djeca izražavaju frustraciju te trenutno imaju nisku toleranciju čime testiraju njeno strpljenje.

Zatim, iduća podtema je ograničeno vrijeme.

„(...) ali ovo normalno nismo više vikendima spavali ujutro dokad nas je volja.“ (M_4)

„Već otkad sam dobila prvo dite nisam imala tu neku slobodu koju sam imala prije. Znači sve je trebalo biti isplanirano, na primjer... ne znam... ne mogu oprat kosu kada meni padne na pamet nego isključivo kada beba spava ili ako je muž tu pa ću onda moći (...) možda meni fali u nekom segmentu neke moje slobode, vremena za sebe.“ (M_5)

„Sad više ne možeš imati svoje rutine kad ti hoćeš i kako hoćeš zato što sve ovisi o bebi.“ (O_1)

„Prije, naravno, dok nisi imao djece, prije potpuno drugačiji život, znači više vremena za prijatelje, više vremena za izlazak, za druženje, za sport, za neke svoje hobije, dok naravno sada djeca, kada su tu djeca to je naravno, posvećen si prema njima više.“ (O_3)

Dakle, roditeljstvo je uzrokovalo ograničeno vrijeme za sebe i za svoje interese. Slične rezultate pruža istraživanje Johansson i sur., (2016) prema kojima su očevi tijekom prva dva mjeseca rođenja djeteta iskazali zabrinutost zbog teškoća oko pronalaska vremena za sebe, za obitelj i za posao. Također, roditeljstvo i briga za dijete dovela ih je do toga da stvore nove obrasce za svoj život. Tako su isticali borbu između života prije i poslije rođenja djeteta.

Ograničeno vrijeme se nadovezuje na idući izazov i podtemu, a to je balansiranje obvezama s ulogom roditelja:

„Već kada dođe neki period pisanja nekih radova, učenja ovo-ono, onda mi se čini da tu nekako gubim konce i... i da nekako na kraju dana, znači niti sam dovoljno učila, niti sam bila dovoljno vremena s djecom, niti sam se posvetila ne znam ni ja nekim stvarima kući.“ (M_5)

„...najviše me ono nekako strah da, da moj posao ne ometa tu ulogu oca, ne znam kako bi to objasnio, da sam previše posvećen poslu pa da se malo, na primjer dijete zanemari ili tako nekako u temu smislu. To nekako dava mi, neku dodatnu nesigurnost (...) posao te iscrpi i pa...onda briga ta jesi li dovoljno dobar, posvećuješ li se... davaš li dovoljno vremena.“ (O_4)

U slučaju sugovornice M_5 pokušaj održavanja ravnoteže između studijskih obveza s ulogom majke često zna prouzročiti borbu s vremenom. S druge strane sugovornik O_4 iznosi borbu roditeljske i poslovne uloge, odnosno javlja se strah zbog mogućeg zanemarivanja uloge oca. Dakle, posvećenost poslu dovodi do određene iscrpljenosti, takvo stanje dovodi do nesigurnosti i straha oko obavljanja roditeljske uloge. Shodno tome, neka istraživanja potvrđuju da se očevi nalaze pred preprekom balansiranja poslovnim obvezama s ulogom oca (Bird, 1994 navedeno u Pernar, 2010). Naime, veliki broj muškaraca postaju očevi tijekom svoje karijere zbog čega moraju rasporediti energiju na dvije strane: na posao i ulogu oca. To im predstavlja izazov za koji neki smatraju da mu nisu dorasli zbog čega osjećaju krivnju koja nastaje zbog nemogućnosti potpunog zadovoljavanja zahtjeva posla i uloge oca (Pernar, 2010).

Nadalje, iduća podtema tiče se izazova utjecaja okoline.

„ (...) znači, susrećemo se s tim nekim stvarima, znači strahom nekim da mu se šta dogodi, da se ne nauče na nešto, da mislim ne možete očekivati da će dijete vama sve, sve ispričati baš, pa ono nastojimo ono nekako otvoren odnos jer kao bolje da meni kaže nego da se u nešto uvali (...)“ (M_4)

„... najveći izazovi su okolina, po meni. Najveći je to izazov objasniti djetetu nešto šta vidi od drugih da, druga djeca imaju mobitel, on nema mobitel, zašto, to mu objasniti. (...) Ja kažem okolina je najveći taj problem što on vidi nešto od drugih, vidi vani, vidi nešto drugačije i onda zašto on ne može.“ (O_2)

Dakle, u slučaju sugovornika M_4 i O_2 jedan od izaziva s kojim se susreću je strah i nemogućnost kontroliranja utjecaja okoline. Odnosno, sugovornica M_4 se suočava sa strahom negativnog utjecaja drugih na njezino dijete, stoga pokušava održati otvorenu komunikaciju kako bi izgradila povjerenje s djetetom. U drugom slučaju, sugovornik O_2 se bori s otežanim kontroliranjem utjecaja okoline i načinom kako objasniti djetetu da ne može sve imati kao i drugi. S tim u vezi, prema rezultatima istraživanja Macuka, Petani i Reić Ercegovac (2023) jedan od izvora brige u roditeljstvu je zabrinutost oko utjecaja društva koje roditelji ne mogu kontrolirati. Navedeno potvrđuju i rezultati istraživanja Chacin i McBeath (2023) prema kojima

je očev strah usko povezan s brigom za sigurnost djeteta te utjecaja koji kao roditelji mogu imati nad djetetom. Strah oko utjecaja veže se za svjesnost da ne mogu imati potpunu kontrolu nad utjecajem društva na dijete i nad odgojem.

Zatim, iduća podtema i izazov koji navodi jedna majka je izbirljivost u hrani.

„Izbirljiva je u hrani. (...) I nismo mogli onda... mogli ne znam otići u (nečujno) na izlet cjelodnevni, uvijek smo gledali, ja sam bila ta koja je gledala restorane i šta imaju u ponudi da bi dijete jelo“ (M_7).

Dakle, zbog izbirljivosti u prehrani, roditelji, posebno majka, mora paziti oko odabira restorana i menija u cjelodnevnom izlasku.

Nadalje, iduća tema je plašljivost kod djeteta kao izazov.

„Izazov je prikazat joj mali paukić ti neće nauditi ili buba, kukac, panično se toga boji. Onda nam je teško, ima tešku narav, tvrdoglavu i onda nam je teško nečemu je naučiti (M_7)“.

Dakle, sugovornica navodi izazov kako djetetu prikazati da se ne treba bojati svega. Zapravo, zbog teže naravi i tvrdoglavosti djeteta roditelji se u ovom slučaju susreću s otežanim objašnjavanjem djetetu i prikazivanju određenih stvari.

Iduća podtema tiče se prepreka tijekom obavljanja određenih praksi koje navode očevi.

„Pa prvi izazov je bio presvlačenje pelene (smijeh), kupanje i ostalo. Drugi izazov je bio naučiti dijete da puže i hoda i to je izazov... ne može sam. Treći izazov je bio kada je propuzo i prohodo da ga učimo da ne smije da dira neke stvari...“ (O_1)

„(...) ja kažem veća trauma mi je bilo njegovo prvo kupanje. To mi je bilo strava. Kad sam ga prvi put morao kupati, majko moja mila, pa šezdeset milijuna puta sam ja provjeravao dal' je dovoljno topla voda, dal' nije, dal' da se ne sklizne, dal' da se ... to čak, prvo zbunjeno nekako, baš nekako čudan osjećaj ne mogu, ne mogu (...)“ (O_2)

Dakle, sugovornici O_1 i O_2 su se susreli s preprekama koje se tiču određenih roditeljskih praksi, poput kupanja. Uz to sugovornik O_1 navodi i ostale prakse poput učenja djeteta kako puzati, hodati te da ne dira stvari po kući.

Naposljetku, prema rezultatima istraživanja majke i očevi se uglavnom susreću s istim izazovima poput umora, iscrpljenosti, straha, utjecaja okoline, težeg usklađivanja poslovnih ili

nekim drugih obveza s ulogom oca, ograničeno vrijeme za sebe i svoje interese, testiranje strpljivosti i dječji neposluh. Shodno navedenim izazovima pojavljuju se osjećaji straha, tuge i frustracije. Dakle, roditelji su iznošenjem izazova i prepreka naveli još jednu dimenziju doživljaja roditeljstva koja se tiče nekih neugodnih, negativnih trenutaka i osjećaja. Ovom dimenzijom upotpunio se prikaz doživljaja roditeljstva.

6.3 Načini ostvarivanja suradnje između majke i oca

U ovom dijelu prikazat će se rezultati istraživanja koji se odnose na treći i četvrti istraživački zadatak – utvrditi kako majke ostvaruju suradnju i međusobnu podršku s očevima te utvrditi kako očevi ostvaruju suradnju i međusobnu podršku s majkama. Navedeni istraživački zadaci postavljeni su s ciljem prepoznavanja i utvrđivanja koncepta suroditeljstva. Slijedom navedenog identificirana je tema – načini ostvarivanja suradnje između majke i oca koja je podijeljena u nekoliko podtema: važnost suroditeljstva, dogovor, podjela poslova, razgovor vezan uz dijete, rješavanje nesuglasica bez prisustva djeteta, pružanje vremena drugom roditelju te načini pružanja podrške. Posljednja podtema dijeli se u dvije kategorije: savjetovanje te ohrabrivanje i podupiranje supružnika (Figure 3).

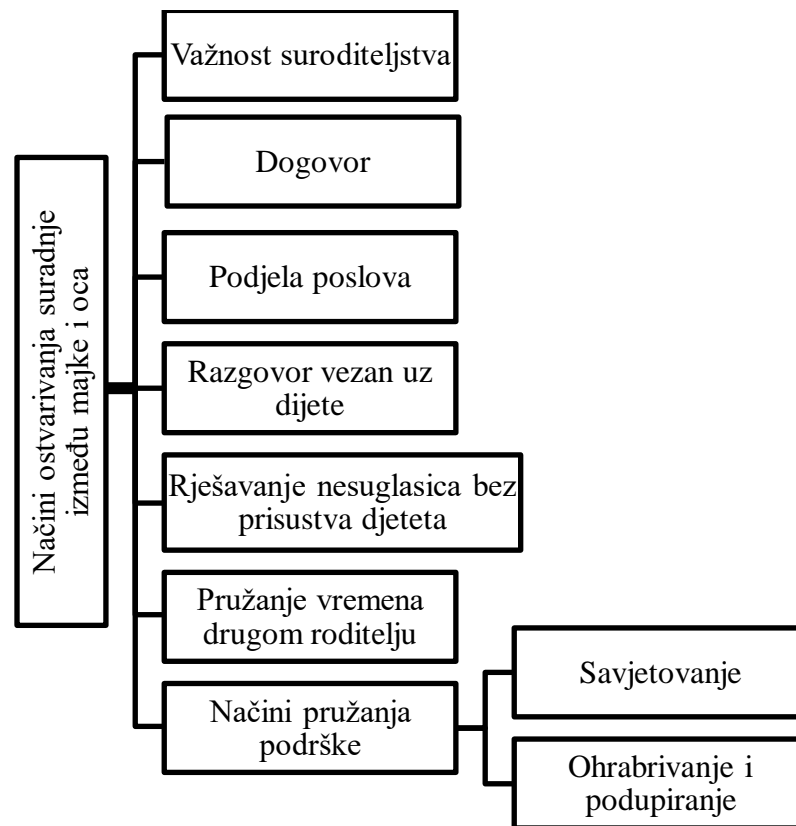

Figure 3. Grafički prikaz podtema o načinima ostvarivanja suradnje između majke i oca

Prije svega roditelji su upitani za mišljenje o suroditeljstvu, stoga se prva podtema tiče važnosti suroditeljstva.

„Obavezno (...) muž mora, mora, mora biti tu. Nema, znači apsolutno nema nikakve izlike, izgovora, ne može. (...) Znači, obavezno na porodu treba muž biti... tako da... mislim da je taj početak vrlo bitan i tijekom trudnoće da je muž tu da pomaže, da bude potpora ženi tijekom rađanja, na porođaju jer nekako mislim da onda ta druga strana vidi... kroz što mi prolazimo i onda vidi da mu se rađa drugi život i jednostavno. Možda te muševke koji su na porođajima, možda oni čak, po nekoj mojoj logici i malo prije prihvate tu ulogu, možda malo ozbiljnije nego ovi kojima... preda dijete kao poklon doma mislim (smijeh). Mislim to mora biti podjednako. Tako da mora, znači, evo mora, mora biti muž sto posto uključen. Znači od pelena, mijenjanja pelena do kupanja, do čitanja priča, davanja jesti, izaći na polje u šetnju, znači sve mora biti uključeno.“ (M_3)

„Očekujem od svog supruga da bude, da bude podjednako angažiran u svemu kao i ja.“ (M_4)

„To je sasvim okej. Meni dijete treba imati, kao što ptica ima lijevo i desno krilo da leti tako treba i dijete imati dva roditelja da bi ga se moglo pustiti u svijet. Tako da, po meni ovaj... veliku ulogu imaju mama i tata u tome (...) I onda znaš to je ova... pedeset-pedeset posto prema meni mora biti.“ (O_2)

„Mislim da oba roditelja trebaju biti stvarno jednako uključena, koliko god da je to moguće, jednostavno ono... dijete treba dva roditelja.“ (O_4)

Dakle, ispitanici sugovornici imaju pozitivno mišljenje o suroditeljstvu. Odnosno ističu važnost i potrebu uključenosti i suradnje oba roditelja u odgoj djeteta. Smatraju da su očinska i majčinska figura jednako važne za dijete. Osim toga, podjela poslova je važna kako bi roditeljstvo i odgoj dobro funkcionirao. Navedeni odgovori idu u prilog definiranju suvremenog roditeljstva, a time i suroditeljstva. Dakle, suvremeno roditeljstvo se shvaća kao ravnopravno roditeljsko partnerstvo (Deutsch, 2001), a očituje se kroz povjerenje i suradnju roditelja oko skrbi djeteta (Mlinarević, 2022). Uz navedeno, sugovornica M_3 smatra potrebnim da muž sudjeluje na porodu kako bi proživio taj početak sa ženom te kako bi svoju ulogu oca shvatio bolje i ozbiljnije. Shodno tome, prevladava mišljenje kako su očevi, uključe li se od samog početka, spremniji za ulogu roditelja što pozitivno utječe na zdravlje djeteta, njegove partnerice i njega samog (Plantin i sur., 2003).

Nakon utvrđivanja mišljenja, roditelji su naveli načine suradnje. Tako je jedan od načina dogovor supružnika.

„Uglavnom sve se dogovaramo, mi recimo svaki put ako imamo nešto gdje nismo sigurni šta kako, onda i ja i ona sjednemo i pričamo o tome. Ona kaže svoje mišljenje, ja kažem svoje i nađemo neki zajednički ono... zaključak. (...) Komunikacija je najbitnija, komunikacija, dogovaranje i organizacija, te tri stvari znači najbitnije su da bi nešto funkcioniralo kako treba, koliko – toliko.“ (O_1)

„(...) uglavnom sve je stvar dogovora, nekako se dogovaramo i dijelimo sve te neke stvari.“ (O_4)

„Sve se dogovaramo kad smo zajedno doma, ja ću ovo, ti ćeš ono (...) Znači svaki put, stvarno se trudimo, dogovori su tu i to lijepo i dobro funkcionira.“ (O_7)

Dakle, roditelji ostvaruju suradnju dogovaranjem. Međusobno dijeljenje mišljenja i donošenje zajedničkog zaključka ključan je faktor suradnje koji omogućava funkcioniranje suroditeljstva.

Nadalje, iduća podtema je razgovor vezan uz dijete.

„Suradujemo na takav način, znači da razgovaramo oko djeteta, o njegovim potrebama, o njegovim željama.“ (M_1)

„Isto tako prenosimo informacije jedno drugome. Na primjer, ja sam danas s njim radila ovakve vježbice (...) idemo u Dom zdravlja na nekakve vježbice pa sve to prenosim i njemu tako da on kroz igru isto to može koristiti ili on meni isto (...)“ (M_8)

Dakle, majke navode razgovor o djetetu i njegovim potrebama kao jedan od načina suradnje. Razgovor vezan uz dijete je važan kako bi roditelji bili upoznati s djetetovim razvojem, njegovom sposobnostima i potrebama kao što je u slučaju sugovornice M_8.

Iduća podtema tiče se rješavanja nesuglasica bez prisustva djeteta.

„Znači, nekako ne želimo da djeca isprid nas, da djeca vide da se mi ne slažemo oko nekih stvari, na primjer ako sam ja rekla nešto može, tata kaže ne može, mi ćemo posli raspraviti, znači nećemo se svađati ispred djece da dijete vidi tu neku našu vrstu neslaganja što se tiče odgoja.“ (M_5)

„(...) ono sa strane me pozove i reče slušaj ono znaš prebacuješ stvari s posla sad na njih, nemoj, ostavi to ispred vrata, to ne možeš riješiti onako u kući, malog stresiraš i ono, znači... Jedan drugome sa strane kažemo, kažemo ako vidimo da smo negdje pretjerali negdje u nekoj situaciji.“ (M_4)

Dakle, sugovornica M_5 navodi još jedan način suradnje, tj. rješavanje nesuglasica u odsustvu djece kako ne bi vidjeli i osjetili neslaganje među roditeljima. Sličan slučaj iznosi sugovornica M_4, dakle supružnici razgovaraju i ukazuju na pogreške u odgoju odvojeno od djeteta.

Zatim, iduća podtema i način suradnje je podjela poslova.

„Mi smo, ajmo reći od rođenja, kada su se one rodile, uvijek dijelili poslove. (...) sve dijelimo jer kad ja nisam doma, on mora sve ove poslove raditi što ja radim kad ja budem doma, a i za vikend kada smo oboje doma isto gledamo da si podijelimo.“ (M_2)

„...zajedno smo stalno, ali podijelimo se, na primjer mogu ja nekad dijete kupati, da nije...sad ona osuši kosu, tako te dvije aktivnosti, podijelimo se.“ (O_4)

Dakle, sugovornici su naveli podjelu zadataka kao način suradnje što je ključno obilježje suroditeljstva. Odnosno, kako bi se razvio pozitivan doživljaj roditeljstva kod oca i majke važna je raspodjela poslova i zadataka nakon rođenja djeteta jer često nakon rođenja djeteta dolazi do izražene rodne podjele poslova (Cowan i Cowan, 2000 navedeno u Obradović, Čudina - Obradović, 2003). Stoga je važno podijeliti poslove odmah nakon rođenja, odnosno dijeljenje problema i zadataka majke s ocem i očeva uključenost u aktivnosti povezane s djetetom rezultira pozitivnim doživljajem roditeljske kompetencije (Obradović, Čudina - Obradović, 2003).

Posljednja podtema koja se tiče načina suradnje je preuzimanje brige o djetetu u određenim situacijama.

„(...) naravno preuzimanja, ako je supruga na primjer previše umorna ili pod stresom ili ne znam ni ja tako... naravno, ja preuzimam nekad odgovornost, odnosno ja preuzimam nekad djecu, ja se igram nekad s njima tako da se ona može odmoriti na primjer (...), kažem obadvoje moraju biti kao jedan tim da bi moglo funkcionirati sve normalno i bez stresa i bez svega.“ (O_3)

„Amo reći super što kad suprug možda nekad malo ostane bez živica preuzimam ja ako se meni to dogodi.“ (M_8)

Dakle, sugovornica navodi kako surađuje sa supružnikom tako da preuzme nekad brigu oko djece kada suprug postane nervozan. Također, sugovornik O_3 navodi preuzimanje odgovornosti oko djece kada je jedno od supružnika umorno ili slično tome. Dakle, timski surađuju kako bi roditeljstvo dobro funkcioniralo.

Naposljetku, prema navedenim iskazima roditelja, suradnja se uglavnom ostvaruje kroz dogovaranje, podjelu poslova, međusobno prenošenje informacija vezanih za dijete te razgovor o djetetu i njegovim potrebama. Prema svemu navedenom komunikacija je ključan način suradnje. Navedeni rezultati opravdavaju prisustvo suroditeljstva. Odnosno, suroditeljstvo obilježava suradnja i zajednički dogovor oko odgoja djeteta (Mlinarević, 2022).

Osim navedenih načina suradnje, roditelji su pitani o pružanju i doživljavanju podrške od svog supružnika. Prema tome identificirane su dvije podteme. Prva je savjetovanje o odgoju.

„Pa od supruga imam potpunu podršku u svemu. (...) Pa podržavam ga tako što, je li, možda u njemu više prevladava neki strah, pogotovo ovo oko dojenčadi. Možda, je li, kako je mala sitna beba pa ima malo straha u presvlačenju, malo u kupanju, ali tu sam da mu pomognem i da mu pokažem što i kako, pri hranjenju kako da podrži dijete, da previše ga ne stavlja u ležeći položaj da se ne zagrcne i slično.“ (M_1)

„(...) većinom dobro, ona me podržava uvijek u nekim stvarima, govori mi šta bi trebao raditi šta ne bi trebao, šta je najbolje za djecu. Uglavnom super što se tiče toga, ono supruga je uvijek tu bila podrška i tako i ja njoj isto, evo, amo reći tako. (...) (O_3)

„...Mislim, ona je više u temu, ali davala ... sve savjete kako nešto bolje napraviti. Uglavnom podržavala me, eto.“ (O_4)

Savjetovanje, odnosno pružanje informacija o odgoju jedan je od načina podržavanja supružnika. Prema navedenim iskazima, majke su roditelj koji pruža informacije o odgoju ocu kako bi se bolje snašao u određenim roditeljskim praksama što potvrđuju odgovori očeva.

Nadalje, iduća podtema je ohrabivanje i podupiranje supružnika.

„Znači, mislim, bila sam mu podrška u tome da sam mu dala do znanja da, da je dobar u tome, znači da ima to prirodno u sebi, da se ne mora bojati da će zeznuti (...)“ (M_4)

„Pa imam apsolutnu podršku. Već nekoliko puta mi je rekao da sam prekrasna majka. (...) to mi jako puno znači da imam podršku od supruga i da on kao netko tko je sa strane vidi moje ponašanje prema djetetu i govori mi da to radim dobro.“ (M_8)

„Također još jedna stvar koju prakticiram, evo na primjer, pogotovo s najstarijim sinom da njih dvojica imaju neko vrijeme kada su zajedno, znači njih dvojica sami... bez nas svih ostalih i da nekako ono smatram da je najstarijem sinu važno sad, u ovoj njegovoj dobi figura oca.“ (M_5)

„Tako je, tako je, ohrabrivanje jedno drugog... (...)“ (O_3)

„...dobra podrška što se tiče nje ovaj...ja sam imao taj strah na početku i kako uzeti dijete i sve. Ona me je tu tješila i pomagala, nekako me pokušava osvijestiti, opustit da sam ja eto, postao otac da je ovo sve, kako bih rekao, stvarnost i... bila je tu stalno uz mene i sugerirala i pomagala.“ (O_4)

Dakle, roditelji se međusobno ohrabruju kroz riječi potpore i pohvale. Također, sugovornica M_5 podupire supruga tako što pokušava omogućiti slobodno vrijeme za oca i sina smatrajući kako je očinska figura itekako važna u odgoju. Naime, istraživanje McBride i sur. (2005) ukazuje na to da majke vrše nadzor nad angažiranošću oca, odnosno o percepciji majke o očinstvo ovisi razina angažiranosti oca. Tako se u slučaju sugovornice M_5 može uočiti pokušaj poticanja supružnika u njegovoj ulozi roditelja, a uz to i povećanje njegove angažiranosti. Također, prema navedenim rezultatima uočljiv je izostanak “majčinog čuvanja vrata“ (*eng. gatekeeping*) u kontekstu sprječavanja oca u njegovoj ulozi.

Navedeni rezultati koji se tiču podrške također potvrđuju prisustvo suroditeljstva u iskustvima sugovornika. Naime, kao jedan od ključnih elemenata suroditeljstva ističe se pružanje podrške među supružnicima. Pružanjem podrške roditelji postaju susretljivi i iskazuju toplinu u interakciji sa svojim djetetom (Feinberg, 2003). Također, prema rezultatima prisutna je podrška u obliku dijeljenja informacija i savjetovanja oko određenih praksi. U skladu s time Obradović i Obradović - Čudina (2006) navode kako na kvalitetu i zadovoljstvo bračnim odnosom utječe i razina partnerske potpore, a neke od tih potpora su informacijska potpora koja se tiče pružanja savjeta i usmjeravanja te instrumentalna koja se tiče obavljanja raznih poslova.

Naposljetku, sugovornici ovog istraživanja iznijeli su pozitivno mišljenje o suroditeljstvu, odnosno o suradnji partnera oko brige za dijete. S obzirom na to, iznijeli su svoje strategije surađivanja i pružanja podrške. Prema rezultatima, majke i očevi uglavnom navode razgovor,

dogovaranje, kompromis, podjelu poslova kao načine suradnje. Kada je riječ o pružanju podrške, majke su više tu za pružanje nekih informacija o odgoju i pomoć očevima u roditeljskim praksama. Ovi rezultati idu u prilog rezultatima istraživanja Pećnik i sur., (2011) prema kojima očevi i majke često surađuju. Neki od oblika suradnje su npr. pružanje informacija o djetetu, podjela poslova oko skrbi djeteta i slično. Također, rezultati pokazuju da majke ne “čuvaju vrata“ (*eng. gatekeeping*), štoviše “otvaraju vrata“ očevima, odnosno ohrabruju ih u njihovoj ulozi te ističu važnost figure oca u odgoju. Stoga, prema navedenim rezultatima može se utvrditi ostvarivanje suroditeljstva koje McBride i Rane (1998) opisuju kao sposobnost partnera na međusobno uvažavanje, poštivanje uloga i zadaća roditeljstva. Četiri elementa koja moraju biti zastupljena u suroditeljstvu su: ulaganje u dijete svakog roditelja, međusobno uvažavanje roditelja te podupiranje razvoja i rasta djeteta, međusobno poštivanje i cijenjenje prosudbe te uspostava komunikacije (Cohen i Weissman, 1984 navedeno u McBride i Rane, 1998). Navedeni elementi se mogu iščitati iz odgovora sugovornika.

6.4 Prema promijenjenoj ulozi oca

Posljednji istraživački zadatak je objasniti promijenjenu ulogu oca na temelju iskustva sugovornika. Dakle, prema iskustvima sugovornika u ovom dijelu analizirat će se i objasniti tema prema promijenjenoj ulozi oca unutar koje su identificirane podteme: uključenost oca u skrb oko djeteta, aktivan suroditelj, otac – pomagač majci (Figure 4).

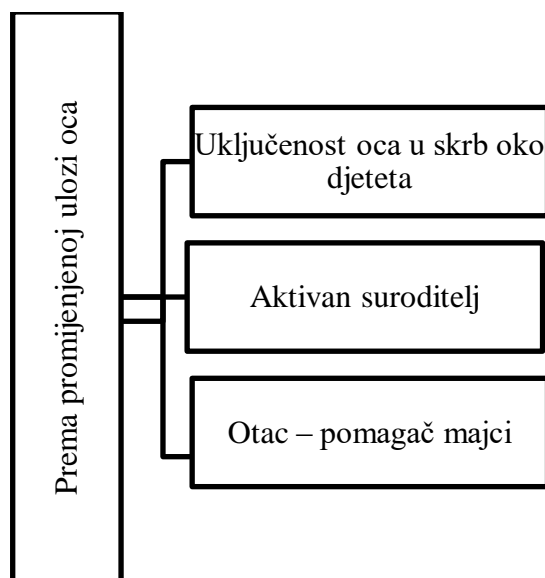

Figure 4. Grafički prikaz podtema prema promijenjenoj ulozi oca

Naime, otac je u tradicionalnom obliku bio pasivan član obitelji kada je u pitanju roditeljstvo i odgoj, odnosno briga o odgoju bila je na majci. Međutim, raznim društvenim promjenama,

posebno onim potaknutim emancipacijom žena i nastojanjem ostvarivanja ravnopravnosti u raznim aspektima života, pa tako i u obiteljskom, dolazi do promijenjene, nove uloge oca. Zapravo, dolazi do izgradnje koncepta novog očinstva. Nova uloga oca, odnosno “novog oca“ karakterizira uključenost i jednaka angažiranost oca oko skrbi i brige za dijete (Golombok, 2000). Ova promijenjena uloga oca dovodi do ravnopravnosti u roditeljstvu, odnosno egalitarnog roditeljstva gdje oba partnera podjednako sudjeluju u odgojnim dužnostima. Prema već predstavljenim rezultatima može se uočiti promijenjena uloga oca na temelju iskustava većine sugovornika.

Prema navedenom proizlazi podtema koja se tiče uključenosti oca u skrb oko djeteta što priliči obilježju suvremene obitelji. Zapravo, uključenost oca primjetnija je u posljednjih nekoliko desetljeća, događa se transformacija u prisutnosti i odsutnosti, količini vremena koje otac provodi s djetetom te isticanju višeslojne prirode odnosa između oca i djeteta (Fox i sur., 2015).

„Znači, što se tiče moje brige za dijete, naravno kad žena nije tu, ja preuzimam potpunu odgovornost. Znači... radim sve što je potrebno od higijene do jela, do... neke faze odgoja, objašnjavanja, pričanja s njima i tako.“ (O_3)

„Uključen sam u sve i što se tiče kupanja i što se tiče hranjenja, hranimo dijete kao.... Uspavljivanje isto tako zajedno ili kako 'ko je slobodan od nas dvoje. Igranje, također... sve radimo zajedno ako smo oboje slobodni, a ako je jedno zauzeto, onda ono koje je slobodno to se bavi i hranjenjem i kupanjem i mijenjanjem pelena djetetu.“ (O_1)

„I kupanje isto sve normalno radim od kad je bio mala beba do dalje. Kad smo supruga i ja tu, onda je to već stvar dogovora između nas.“ (O_2)

Navedeni iskazi očeva potvrđuju uključenost oca u skrb oko djeteta. Dakle, sugovornici O_2, O_1 i O_3 obavljaju aktivnosti koje su potrebne u odgoju, primjerice kupanje. Navedeni rezultat idu u prilog rezultatima istraživanja Cabrera i sur. (2000) prema kojima očevi u suvremenom društvu postaju uključeni u brigu oko djeteta. Isto tako, navode suradnju sa suprugom, odnosno dijele zadatke što ukazuje na ravnopravnost u roditeljstvu i odgoju koje je jedno od glavnih obilježja suvremene obitelji (Keš, 2007). Prikazani rezultati podupiru rezultate istraživanja koji pokazuju kako su očevi uspješni u raznim roditeljskim aktivnostima poput hranjenja, reagiranja i prepoznavanja signala djeteta. Zapravo, očevi su isto kompetentni

roditelji (Parke, 1976 navedeno u Kapor - Stanulović, 1985). Štoviše, iz odgovora očeva možemo iščitati da su prisutne dimenzije uključenosti koje se tiču interakcije, pristupačnosti i odgovornosti oca (Lamb i sur., 1987 navedeno u McBride i Rane, 1998).

Osim iskustva očeva, promijenjena uloga oca može se iščitati u odgovorima sugovornica koji se odnose na načine uključenosti i suradnje supružnika. Prema tome proizlazi druga podtema: aktivan suroditelj.

„Znači, potpuno, potpuno jednako zbog mog specifičnog posla. Muž je znao i po mjesec dana ostati sam s njima, još od kad su bili bebe. (...) Ali apsolutno sve od mijenjanja pelena od prvog dana, znači... on je ostajao s mladim kada je bio beba od šest mjeseci, od tri tjedna sam. Znači, potpuno izjednačeno što se toga tiče u svemu.“ (M_4)

„Ja i moj muž se dosta tu dogovaramo. Zato što i ja idem na puno radno vrijeme raditi i on isto. Mora biti dobar dogovor. (...) Tako da... mi sve dijelimo jer kad ja nisam doma, on mora sve ove poslove raditi što ja radim kad ja budem doma, a i za vikend kada smo oboje doma isto gledamo da si podijelimo.“ (M_2)

Prema navedenim iskazima, majke potvrđuju uključenost oca u odgoj djeteta. Odnosno među supružnicima prevladava dogovor oko podjele zadataka vezanih za roditeljstvo i odgoj. Također, sugovornice su istaknule kako je zbog zaposlenosti nužno dogovaranje i podjednako preuzimanje odgovornosti oko odgoja što iziskuje aktivno suroditeljstvo.

Međutim, u slučaju jednog oca uključenost je prisutna, ali ne u većoj mjeri, stoga je iduća podtema otac – pomagač majci.

„Amo reći 70, 80 % toga žena radi, a ja joj ono pripomognem. Dok je bio manji, više sam nego sad. Sad on ima svoje faze, što god hoće, hoće s njom, manje-više i presvući se i sve ostalo.“ (O_5)

Dakle, u slučaju sugovornika O_5 uključenost je smanjena s većom dobi djeteta. Odnosno, u trenutnoj fazi dijete traži majku za presvlačenje i ostale prakse. Uključenost je svedena na pomoć majci, dok majka obavlja većinu aktivnosti vezanih za brigu o djetetu. Ovaj rezultat istraživanja ide u prilog podacima da vrijeme koje očevi provode u skrbi oko svog djeteta je približno vremenu koje majka provodi, no očeve se i dalje često zna prikazati kao “žene s

nedostatkom“ (Brown, Barker, 2004). Zapravo, ovom slučaju u prilog ide rezultat da su majke i dalje angažiranije u odgoju djeteta nego što su to očevi (Grönlund, 2007).

Uglavnom su očevi aktivni roditelji, odnosno uključeni su u odgoj i roditeljstvo, s tim da je jedan otac trenutačno manje uključen u odgoj zbog dobi djeteta. Naposljetku, može se reći kako je suvremena obitelj u Hrvatskoj na putu opravdavanja naziva suvremenosti, odnosno mogu se uočiti promjene koje čine obilježja suvremene obitelji, a jedna od značajnijih je promijenjena uloga oca. Uglavnom iskustva roditelja ovog istraživanja pružaju dokaz i uvid u novopečenu ulogu oca, no rezultate treba uzeti s oprezom jer se ne radi o reprezentativnom uzorku, već samo o uzorku 13 roditelja, od kojih su pet očevi. Prema tome, ovi rezultati pružaju nedovoljan uvid u identifikaciji koncepta novog oca na razini populacije u Hrvatskoj, ali svakako mogu poslužiti kao nagovještaj promijenjene uloge oca.

7. Zaključak

Naposljetku, važno je istaknuti kako svaki društveni kontekst konstruira svoju sliku poželjnog odgoja (Pintar, 2018). Ovaj rad usmjerio se na suvremeni kontekst te shodno tome na analizu roditeljskih uloga u suvremenoj obitelji. Istaknuto obilježje suvremene obitelji je promijenjena uloga oca. Otac u suvremenoj obitelji doživljava emancipaciju od nekadašnje uloge hranitelja obitelji (Maleš, Kušević, 2011) i "pomagača" majkama do uloge angažiranog roditelja. Promjene koje se tiču odgovornosti majke i oca proizvele su novi skup uvjerenja, očekivanja o tome što priliči muškarcima, a što ženama u okviru obitelji. Suroditeljstvo je jedna od značajnih promjena koja dokida rodnu podjelu rada unutar kućanstva i u odgoju djeteta (Pleck, 1997 navedeno u Cabrera i sur., 2000). Naime, došlo je do toga da se između roditelja ravnopravno dijele zadaci, a njihove uloge postale su rodno neovisne (Cabrera i sur., 2000).

Prema rezultatima istraživanja uočeno je kako su prakse majki i očeva dosta slične, pa neke i iste. Dakle, majke i očevi uključeni su u aktivnosti poput hranjenja, kupanja, igranja. Zatim, kada je riječ o doživljaju roditeljske uloge, majke nešto intimnije, osjetljivije doživljavaju svoju ulogu, dok očevi svoju ulogu više doživljavaju kroz zabavu i igru. No, kada je riječ o emocijama majke i očevi doživljavaju uglavnom iste emocije, osobito u razdoblju neposredno nakon rođenja djeteta, to su emocije poput straha, nesigurnosti i radosti. Nadalje, rezultati istraživanja prikazuju prisutnost koncepta suroditeljstva, odnosno majke i očevi pronalaze načine da surađuju oko brige za dijete. Tako su najčešći oblici suradnje podjela poslova, dogovaranje, razmjena informacija, a uz to je prisutna obostrana podrška supružnika. Prema svemu navedenom naposljetku je objašnjena promijenjena uloga oca. Odnosno, na temelju iskustva sugovornika ovog istraživanja uočena je uključenost oca u skrb i brigu oko djeteta s tim da je jedan otac nešto manje uključen u odgoj jer dijete više traži majku u njegovoj trenutnoj dobi. Izuzev tog iskustva, preostali očevi postaju aktivni roditelji koji se uključuju u aktivnosti te surađuju sa suprugom u roditeljstvu i odgoju. Dakle, u suvremenoj obitelji očevi su uključeniiji u aktivnosti djeteta te iskazuju osjećaje ljubavi i povjerenja prema njima. Tako se može primijetiti da polaganim, ali sigurnim korakom dolazi do transformacije uloge oca od nezahvalne ličnosti, emocionalno distanciranog te izuzetno ekonomskog uzdržavatelja obitelji do oca suprotnih osobina (Cvrtnjak i Miljević Riđički, 2015).

Kako bi došlo do pravednijeg roditeljstva, odnosno suroditeljstva važno je senzibilizirati oba roditelja i ostale članove obitelji i društva. Dakle, važno je istaknuti kulturološke promjene koje se odnose na očekivanja oca i njegov status kako bi se djetetu omogućio cjelokupni razvoj. Važno je da očevi s majkom imaju ulogu roditelja i da se zajednički brinu o djetetu (Trivedi i

Bose, 2018) jer uključenost oca u odgoj djeteta pozitivno utječe na djetetov kognitivni razvoj, empatiju i samopouzdanje (Mlinarević, 2022). Međutim, podrška za očeve je manjkava (Brott, 1998; Trivedi i Bose, 2018). stoga, kako bi se potaknula uključenost oca, majke prije svega moraju biti osviještene da očevi možda žele biti uključeni u odgoj djeteta i brigu za njega. Dakle, ako majke uvide da očevi imaju želju te znanje da pridolesu odgoju djeteta, važno je da ohrabre očeve u njihovoj ulozi oca (McBride i sur., 2005). Osim toga, preporučuje se koncipiranje programa koji će osvijestiti o važnostima, odnosno prednostima koje ima sudjelovanje oca (Trivedi, Bose, 2018). Osim programa za očeve, potrebno je istaknuti važnost programa koji su namijenjeni educiranju oba roditelja o jačanju roditeljskih kompetencija, tj. pedagoškom obrazovanju roditelja koji omogućavaju suočavanje s izazovima roditeljstva te ujedno i jačanje ovog aspekta. Konačan cilj ovakvih programa je unaprjeđenje roditeljstva i njegovih dimenzija (Ljubetić, 2007).

Na samom kraju, prikazane rezultate važno je uzeti s oprezom jer se radi o manjem uzorku sugovornika. Na temelju toga ograničava se mogućnost generalizacije podataka na cijelu populaciju, osobito podaci vezani za prisutnost koncepta novog oca u Hrvatskoj. No navedeni podaci mogu poslužiti kao tračak uvida u stanje Hrvatske. Drugim riječima, možemo pretpostaviti da obitelj u Hrvatskoj ide prema promijenjenoj ulozi oca, odnosno prema ostvarenju obilježja suvremene obitelji u cijelosti. S tim u vezi, prepreka u ovom istraživanju je manji broj očeva u odnosu na majke. Razlog tome je teži pronalazak očeva koji su bili zainteresirani za ispitivanje. Shodno tome, u budućim istraživanjima bilo bi poželjno ispitati koncept novog očinstva na temelju većeg broja sugovornika kako bi se dobio dublji i kvalitetniji uvid ovog koncepta na području Hrvatske.

8. Literatura

1. Abell S., Schwartz D., (1999), Fatherhood as a growth experience: Expanding humanistic theories of paternity. *The Humanistic Psychologist*, 27(2): 221-241
2. Allen S. M., Hawkins A. J., (1999), Maternal Gatekeeping: Mothers' Belief and Behaviors That Inhibit Greater Father Involvement in Family Work. *Journal of Marriage and the Family*, 61(1): 199-212
3. Arendell T. (2000), Conceiving and Investigating Motherhood: The Dedace's Scholarship. *Journal of Marriage and Family*, 62(4): 1192-1207
4. Bartolac A., Kamenov Ž., Petrak O., (2011), Rodne razlike u obiteljskim ulogama, zadovoljstvu i doživljaju pravednosti s obzirom na tradicionalnost stava. *Revija za socijalnu politiku*, 18(2): 175-194
5. Belsky J., Gable S., Crnic K., (1995), The Determinants of Coparenting in Families with Toddler Boys: Spousal Differences and Daily Hassles. *Child Development*, 66(3): 629-642
6. Buljan Flander G., Ćorić Špoljar R., (2021), Roditeljstvo nekad i danas. U: Buljan Flander G. (Ur.), *Znanost i umjetnost odgoja: Praktični priručnik o suvremenom odgoju za roditelje i odgojitelje*. Zagreb: Geromar, 21-24
7. Brayfield A., (1995), Juggling Jobs and Kids: The Impact of Employment Schedules on Fathers' Caring for Children. *Journal of Marriage and the Family*, 57 (2), 321- 332
8. Brazelton, T. B., i Sparrow J. D. (2005), *Vaše dijete od treće godine do škole*. Zagreb: Mozaik knjiga.
9. Brott, A. (1998), *Kako biti tata. Priručnik za roditelje*. Zagreb: Mozaik knjiga
10. Brown J., Baker G., (2004), Global diversity and trends in patterns of fatherhood. *Supporting Fathers: Contributions from the International Fatherhood Summit 2003*, The Hague: Bernard van Leer Foundation, 17-43
11. Cabrera, J. N., Tamis- LeMonda C.S, Bradley R. H., Hofferth S., Lamb M.E., (2000), Fatherhood in the Twenty- First Century. *Child Development*, 71(1): 127-136
12. Carpenter B., (2002), Inside the Portrait of a Family: The importance of Fatherhood. *Early Child Development and Care*, 172 (2): 195-202
13. Chacin M., McBeath A., (2023), Exploring fathers' experience of their first child's early years: Representations versus reality. *European Journal for Qualitative Research in Psychotherapy*, 13: 168-185
14. Cohen L., Manion L., Morrison K., (2007). *Metode istraživanja u obrazovanju*. Zagreb: Naklada slap

15. Cvrtnjak, I., Miljević Ridički, R., (2015), Očevi nekad i danas. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 61(1): 113-119
16. Delale E. A., Pećnik N., (2010), Učestalost i međuodnosi korektivnih i preventivnih odgojnih postupaka majki djece predškolske dobi. *Ljetopis socijalnog rada*, 17(1): 49-69
17. Deutsch F. M., (2001), Equally Shared Parenting. *Current Directions in Psychological Science*, 10 (1): 25-28
18. Dulude D., Belanger C., Wright J., (2000), The Effects of Pregnancy Complications on the Parental Adaptation Process. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 18(1): 5-20
19. Fagerskiöld A., (2008), A change in life as experienced by first-time fathers. *Scandinavian Journal of Caring Science*, 22 (1): 64-71
20. Feinberg, M. E., (2003), The Internal Structure and Ecological Context of Coparenting. A framework for research and intervention. *Parenting: Science and Practice*, 3(2): 95-131
21. Fox G. L., Nordquist, V. M., Billen R., Furst Savoca, E. (2015), Father Involvement and Early Intervention: Effects of Empowerment and Father Role Identity. *Family Relations*, 64(4): 461- 475
22. Frieze H. I., Ferligoj A., Kogovšek T., Renner T., Horvat J., Šarlija N., (2003), Gender-role attitudes in University Students in the United States, Slovenia, and Croatia. *Psychology of Women Quarterly*, 27(3): 256-261
23. Goodman, J. H., (2005), Becoming an involved father of a infant. *Journal of Obstetric, Gynecologic and Neonatal Nursing*, 34(2): 190-200
24. Golombok, S. (2000), *Parenting: What really counts?* Philadelphia, PA: Routledge
25. Grm J., (2021), Učenje kroz didaktičke igre. *Varaždinski učitelj: digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 4 (6): 325-330
26. Grönlund S., (2007), More Control?, Less Conflict? Job Demand? Control, Gender and Work? Family Conflict. *Gender Work and Organization*, 14(5): 476-497
27. Harris K. M, Furstenberg F. F., Marmer J. K., (1998), Paternal Involvement with Adolescents in Intact Families: The Influence of Fathers over the Life Course. *Demography*, 35(2): 201-216
28. Hastings P. D., Grusec J. E., (1998.), Parenting Goals as Organizers of Responses to Parent-Child Disagreement. *Developmental Psychology*, 34 (3): 465-479

29. Hofferth S. L., (2003), Race/Ethnic Differences in Father Involvement in Two Parent Families. *Journal of Family Issues*, 24 (2), 185-216
30. Johansson M, Thomas J., Hildingsson I., Haines H., (2016), Swedish fathers contemplate the difficulties they face in parenthood. *Sexual and Reproductive Healthcare*, 8: 55-62
31. Johansson M., (2011), Fatherhood in Transition: Paternity Leave and Changing Masculinities. *Journal of Family Communication*, 11(3): 165-180
32. Jovović Z., (2017), Suvremeno demokratsko društvo: odgoj i obrazovanje za toleranciju. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 63(2): 27-34
33. Jurčević Lozančić, A., (2011), Redefiniranje odgojne uloge u obitelji. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 13(4), 122-150
34. Jurčević-Lozančić A., Kunert A., (2015), Obrazovanje roditelja i roditeljska pedagoška kompetencija, teorijski i praktički izazovi. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, 10 (2): 39-48
35. Juul J., (2003), *Razgovori s obiteljima: perspektive i procesi*. Zagreb: Aliena
36. Kapor-Stanulović, N. (1985), *Psihologija roditeljstva*. Beograd: Nolit
37. Keš, M. (2007), Biti mama-moja najdraža amaterska uloga, *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 13(50): 23-24
38. Lacković-Grgin K., (2011), Doživljaj i praksa roditeljstva u različitim životnim razdobljima. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 20(4): 1063-1083
39. Laklija M., Dobrotić I., (2009), Korelati sukoba obiteljskih i radnih obveza u Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku*, 16 (1): 45-63
40. LaRossa R., Gordon B. A., Wilson R. J., Bairan A., Jaret C., (1991), The Fluctuating Image of the 20th Century American Father. *Journal of Marriage and the Family*, 53(4): 987- 997
41. Ljubetić M., (2007), *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor
42. Ljubetić M., (2011), Stabilna obitelj i poželjno roditeljstvo u kaotičnom svijetu- (moguća) stvarnost ili iluzija? (Imaju li perspektivu i/ili alternativu). U: D. Maleš (Ur.), *Nove paradigme ranoga odgoja*, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju, 67-96

43. Maleš D., (1999) Uloga majke i oca u odgoju djeteta. U: Čikeš, J. (Ur.), *Obitelj u suvremenom društvu*, Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, 105-113
44. Maleš D. (2012), Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 18 (67): 13-15
45. Maleš D., Kušević, B. (2011). Nova paradigma obiteljskoga odgoja. U: D. Maleš (Ur.), *Nove paradigme ranoga odgoja*, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju, 44-66
46. Macuka I., (2022), Pregled suvremenih izazova u roditeljstvu. *Suvremena psihologija* 25(1): 71-78
47. Macuka I., Petani R., Ercegovac Reić I., (2023), U razgovoru s roditeljima: kvalitativna analiza izazova roditelja djece različite dobi. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 32 (2): 347-365
48. Maskalan A., (2016), U ime oca: rasprava o (novom) očinstvu, njegovim pretpostavkama i preprekama. *Revija za socijalnu politiku*, 23(3): 383-398
49. McBride, B. A., Rane T. R., (1998), Parenting Alliance as a Predictor of Father Involvement: An Exploratory Study. *Family relations*, 47 (3): 229-236
50. McBride A.B., Brown G. L., Bost K. K., Shin N., Vaughn B., Korth B., (2005), Paternal Identity, Maternal Gatekeeping, and Father Involvement. *Family relations*, 54(3): 360-372
51. Milas, G. (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Zagreb: Naklada slap
52. Mlinarević V., (2022), Odgoj djeteta i komunikacija roditelja u suvremenim uvjetima. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 20 (1): 133-145
53. Morrill Ippolito M., Hines D., Mahmood S., Córdova J., (2010), Pathways between marriage and parenting for wives and husband: the role of coparenting. *Family Process*, 49 (1): 59-73
54. Nenadić-Bilan D., (2014), Roditelji i djeca u igri. *Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu*, 63 (1-2): 107-117
55. Newland L. A., Coyl D. D., Freeman, H. (2008), Predicting preschoolers' attachment security from fathers' involvement, internal working models, and use of social support. *Early Child Development and Care*, 178 (7-8): 785-801

56. Obradović J., Čudina-Obradović M., (2003), Potpora roditeljstvu: izazovi i mogućnosti. *Revija za socijalnu politiku*, 10(1): 45-68
57. Obradović J., Čudina-Obradović M., (2006), *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing- Tehnička knjiga
58. Pasley K., Petren R. E., Fish J. N., (2014), Use of Identity Theory to Inform Fathering Scholarship. *Journal of Family Theory and Review*, 6(4): 298-318
59. Petani R. (2010), Roditeljstvo- odgovornost i partnerstvo. U: Jurčević Lozančić, A. (Ur.), *11. dani Mate Demarina: Očekivanja, postignuća i perspektive u teoriji i praksi ranog i primarnog odgoja i obrazovanja*, Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 319- 333
60. Petani R. (2011), Odnos roditelj-dijete. U: D. Maleš (Ur.), *Nove paradigme ranoga odgoja*, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju, 97-125
61. Pećnik N., Radočaj T., Tokić A., (2011), Uvjerenja javnosti o ispravnim roditeljskim postupcima prema djeci najmlađe dobi. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 20 (3): 625-646
62. Pećnik N., Klarić B., (2020), Suroditeljstvo: određenje, obilježja i implikacije za obiteljsku medijaciju. *Ljetopis socijalnog rada*, 27 (2): 317-340
63. Pernar M., (2010), Roditeljstvo. *Medicina*, 46 (3): 255-260
64. Pintar Ž., (2018), Dijete kao vrijednost suvremenog društva. *Acta Iadertina*, 15 (2):7-26
65. Plantin L., Mansson S., Kearney J., (2003), Talking and doing fatherhood: On Fatherhood and Masculinity in Sweden and England. *A Journal of Theory Research and Practice about Men as Fathers* 1: 3-26
66. Potkonjak, S., (2014). *Teren za etnologe početnike*. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo
67. Prikhidko A., Swank J. (2018), Motherhood Experience and Expectations: A Qualitative Exploration of Mother of Toddlers. *The Family Journal*, 26 (3): 1-7
68. Raboteg-Šarić Z., Pećnik N., Josipović V., (2003), *Jednoroditeljske obitelji: osobni doživljaj i stavovi okoline*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži
69. Reić Ercegovac I. (2011), Neki prediktori doživljaja roditeljstva majki i očeva djece dojenačke dobi. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 152 (2): 267-288

70. Rehel E. M., (2014), When Dad Stays Home Too: Paternity Leave, Gender, and Parenting. *Gender and Society*, 28(1): 110-132
71. Richter L., (2006), The importance of fathering children. U: Richter, Morrel (Ur.), *BABA: Men and fatherhood in South Africa*, South Africa: HSRC Press: 53-73
72. Stanojević, D. (2018), *Novo očinstvo u Srbiji: Sociološka studija o praksama i identitetima očeva*. Beograd: Univerzitet u Beogradu-Filozofski fakultet
73. Trivedi S., Bose K., (2018), Fatherhood and roles of father in children's upbringing in Botswana: father's perspectives. *Journal of Family Studies*, 26 (7): 1-14
74. Volarević M., (2017), Kriza očinstva. *Služba Božja: liturgijsko-pastoralna revija*, 57 (3): 415-418
75. Zvara B. J., Schoppe-Sullivan S. J., Kamp Dush Cl., (2013), Fathers' Involvement in Child Health Care: Associations with Prenatal Involvement, Parents' Beliefs, and Maternal Gatekeeping. *Family Relations*, 62(4): 649-661
76. Wise, S. (2003), *Family structure, child outcomes and environmental mediators: an overview of the Development in Diverse Families Study*. Australia: Australian Institute of Family Studies (<https://aifs.gov.au/research/research-reports/family-structure-child-outcomes-and-environmental-mediators>)

Mrežni izvor:

URL1: Rodiljne i roditeljske potpore, <https://demografijaimladi.gov.hr/rodiljne-i-roditeljske-potpore-5913/5913> (25.4.2024)

9. Prilozi

Prilog 1. Suglasnost za sudjelovanje u istraživanju

Suglasnost za sudjelovanje u istraživanju

za potrebu diplomskog rada akademske godine 2023/2024

Ime sugovornika/ce: _____

Istraživač/ica: _____

1. Pristajem sudjelovati u istraživanju.
2. Ovlašćujem istraživača/icu da koristi podatke dobivene putem intervjua.
3. Potvrđujem da:
 - a) Razumijem da je moje sudjelovanje dobrovoljno i da se mogu povući u bilo koje vrijeme bez navođenja razloga i bez ikakvih posljedica.
 - b) Podaci intervjua bit će korišteni isključivo u svrhu ovog istraživanja.
 - c) Povjerljivost podataka zajamčena mi je prema etičkim pravilima znanstvenog rada.
 - d) Obaviješten/a sam da će intervju biti sniman i transkribiran.
 - e) Razumijem da nijedan dio razgovora koji će biti korišten za publikacije neće sadržavati podatke koji bi mogli ukazivati na moj identitet.
 - f) Razumijem da će podaci iz razgovora (transkripti i audio snimke) biti sigurno pohranjeni na primjeren način.

Potpis _____ Potpis: _____

(Sugovornik/ca)

(Istraživač/ica)

Mjesto i datum: _____

Prilog 2. Protokol intervjua

Uključenost u roditeljstvo

1. Opišite mi jedan vaš dan kao oca svog djeteta.
2. Opišite mi vaše odgojne prakse/metode odgoja koje koristite u odgoju svog djeteta. Pr. reagiranje na plač djeteta, tjelesna kazna i sl.?
3. Kako ste sve uključeni u skrb oko djeteta? Kupanje, hranjenje, igra...
4. Kako uspostavljate ravnotežu između posla, drugih obveza i uloge oca?
5. Jesu li se promijenile neke vaše navike – jutarnja rutina, večernja rutina, prehrambene, fizičke, druženje s prijateljima i sl.?

Doživljaj očinstva

6. Kako doživljavate svoju ulogu oca? Kako biste sebe opisali kao oca?
7. Opišite mi vaše iskustvo prvog doticaja s ulogom oca. Porođaj? Prvi dani u ulozi oca?
8. Razlikuje li se vaše shvaćanje očinstva i odgojne prakse od praksi koje je vaš otac, odnosno koje su vaši roditelji imali prema vama? Objasnite.
9. Opišite mi izazove s kojima se susrećete u roditeljstvu i odgoju.

Dinamika roditeljstva: suradnja i podrška

10. Kakvo je vaše mišljenje o suroditeljstvu, odnosno o suradnji i međusobnoj podršci partnera oko brige za dijete?
11. Na koje sve načine surađujete sa suprugom kada je u pitanju odgoj vašeg djeteta?
12. Kako doživljavate podršku supruge tijekom očinstva?
13. Kako ste vi podržali suprugu u majčinstvu?
14. Jeste li se suočili s nekim izazovima/preprekama u odnosu s vašom suprugom kada je u pitanju roditeljstvo i odgoj? Ako da, objasnite.
15. Kako biste opisali vaš odnos s djetetom (odgojne prakse) u odnosu na vašu suprugu?

**Navedeni protokol vrijedi i za majčinstvo, odnosno pitanja su prebačena u ženski rod.*

10. Sažetak

Odgoj u suvremenoj obitelji: analiza roditeljskih uloga

Obitelj je temeljna društvena zajednica koja je u stalnom dodiru s okolinom. Shodno tome, na obitelj utječu razne društvene promjene uzrokujući njenu izmijenjenu strukturu i obilježja. Tako su neke promjene poput emancipacije žena u poslovnoj sferi, izmjena tradicionalnih uvjerenja, težnja za rodnom ravnopravnošću, jačanje individualizma dovele do novih spoznaja i izmjena u obiteljskom životu. Značajna promjena je uloga oca koja doživljava transformaciju od pasivnog i hladnog roditelja do aktivnog, uključenog i zainteresiranog oca za skrb i brigu za dijete. Shodno navedenom, cilj ovog istraživanja je bio opisati i razumjeti ulogu oca i majke u suvremenoj obitelji, odnosno ispitati načine kako majke i očevi obavljaju svoju ulogu roditelja i identificirati njihove percepcije očinstva i majčinstva. Konačan cilj je kroz navedeno prepoznati i objasniti koncept suroditeljstva te prepoznati i objasniti koncept novog očinstva. Kako bi se ispitao cilj, korištena je metoda intervjua. Prema dobivenim rezultatima istraživanja, majčinske i očinske prakse uglavnom se podudaraju, odnosno očevi, kao i majke, obavljaju aktivnosti poput hranjenja, igranja i presvlačenja djeteta. Dakle, rezultati ukazuju na uključenost oca u odgoj tako dokazujući njegovu promijenjenu ulogu. Doživljaj roditeljske uloge uglavnom je opisan kroz emocije sreće, zadovoljstva i ispunjenja, uz neke neugodne emocije poput straha i nesigurnosti koje su kod očeva osobito izražene u razdoblju neposredno nakon rođenja djeteta. Također, prema dobivenim rezultatima suroditeljstvo je prisutno te se ostvaruje kroz različite načine suradnje, poput podjele poslova, razmjene informacija o djetetu, dogovaranje te obostranim pružanjem podrške supružnika.

Ključne riječi: majčinstvo, očinstvo, (su)roditeljstvo, suvremena obitelj

11. Summary

Upbringing in a Modern Family: Analysis of Parental Roles

The family is a fundamental social community that is in constant contact with the environment. Consequently, the family is affected by various social changes, causing its changed structure and characteristics. Thus, some changes such as the emancipation of women in the business sphere, the change of traditional beliefs, the aspiration for gender equality, the strengthening of individualism have led to new insights and changes in family life. A significant change is the father's role, who is undergoing a transformation from a passive and cold parent to an active, involved and interested father in the care and concern for the child. Accordingly, the aim of this research was to describe and understand the role of father and mother in the contemporary family, that is, to examine the ways in which mothers and fathers perform their role as parents and to identify their perceptions of fatherhood and motherhood. The final goal is to recognize and explain the concept of co-parenting, which is realized through mutual support and cooperation, and to recognize and explain the concept of new fatherhood. In order to investigate the objective, the interview method was used. According to the research results, maternal and paternal practices mostly match. That is fathers, as well as mothers, perform activities such as feeding, playing and changing the child's clothes. Therefore, the results indicate the father's involvement in upbringing, thus proving his changed role. The experience of the parental role is mainly described through the emotions of happiness, satisfaction and fulfillment, along with some unpleasant emotions such as fear and insecurity, which are especially expressed in fathers in the period immediately after the birth of the child. Also, according to the obtained results, co-parenting is present and is realized through various ways of cooperation, such as division of tasks, exchange of information about the child, agreement and mutual support of spouses.

Key words: motherhood, fatherhood, (co)parenting, modern family